

A Securitate szervezettörténeti változásai 1948–1989

Bevezetés¹

Az 1948. augusztus 28-i 221. sz. rendelettel létrehozott Securitate (az intézmény első hivatalos neve Népbiztonsági Főigazgatóság – Direcția Generală a Securității Poporului – DGSP volt) a kommunista párt által az 1945–1948 közötti időszakban egy minél félelmetesebb megfigyelési és elnyomó apparátus létrehozására tett erőfeszítések eredménye volt.

A népköztársaság kikiáltása után alig nyolc hónappal létrehozott intézmény négy évtizeden keresztül döntő befolyást gyakorolt Románia helyzetének alakulására és több százezer, sőt millió polgár sorsára. Az egyáltalán nem lineáris fejlődésű Securitate számos átszervezésen esett át, az intézmény méretét, feladatait és hatásköreit pedig állandóan hozzáigazították az általa védelmezett rezsim politikai céljaihoz. Következésképpen az 1948–1989-es időszakot, véleményünk szerint, a Securitate mint intézmény helyzetének alakulása szempontjából négy, egyenként évtizedes szakaszra lehet bontani:

1948–1958: a Securitate „inasévei”, az „osztályellenséggel” folytatott erőszakos konfrontáció periódusa. Ebben az időszakban rakták le tevékenysége alapjait a módszerek és a specifikus eszközök szempontjából, és ekkor teremtették meg a Securitate mint a rettegett Párt nem kevésbé rettegett fegyvere „hírnevet”;

1958–1968: ennek az időszaknak az elejét a szovjet csapatok kivonása határozta meg az ezzel járó összes politikai, gazdasági és társadalmi következménnyel, a végét pedig az Állambiztonsági Tanács (Consiliul Securității Statului – CSS) 1968. április 3-i létrehozása, az addigi teljhatalmú belügyminiszter, Alexandru Drăghici pártból történt kizárásával szinte egyidejűleg;

1968–1978: ebben az időszakban az 50-es évekbeli önkényeskedések formális elítélése után kísérlet történt az intézmény modernizálására, más standardok bevezetésére, úgy az emberi erőforrások, mint ahogy a logisztika, a munkamódszerek és a jogi keretek tiszteletben tartása céljából. Ugyanekkor zajlottak a Román Kommunista Párt és a Securitate között az elsőbbségért zajló utolsó összecsapások. Ez a korszak volt a Securitate operatív szervezeti bürokratizálódásának ideje is. Ion Mihai Pacepa tábornok dezertálása végleg a Párt javára döntötte el ezeket a konfrontációkat, ugyanakkor az intézmény belépett létezése utolsó fázisába;

1978–1989: az állambiztonsági intézményi szerkezet megcsontosodásának és átpolitizálódásának időszaka, amikor vészjóslóan visszatért a lakosság „politikai korrektségének” felügyeletére helyezett különös hangsúly, amit a nemzetbiztonsággal kapcsolatos feladatok egyre nyilvánvalóbb elhanyagolása és a napi tevékenység túlzott átideologizálása kísért.

Az intézmény az első, az „identitás” és az optimális működés keresésének szakaszában szenvedte el a legtöbb átszervezést. Ennek megfelelően 1948. szeptember 1-je és 1951. április 1-je között az intézmény neve Népbiztonsági Főigazgatóság (Direcția Generală a Securității Poporului – DGSP) volt. A Securitate 1951. április 1-e és 1952. szeptember 20-a között az Állambiztonsági Főigazgatóság (Direcția Generală a Securității Statului – DGSS) név alatt működött.

A szovjet modell kísérleti alkalmazása nyomán, megkezdte működését az Állambiztonsági Minisztérium (Ministerul Securității Statului – MSS), a Belügyminisztérium egyes hagyományos részlegeiből létrehozott mesterséges struktúra, mely rövid időn belül életképtelennek bizonyult. Az MSS 1953. szeptember 7-én beolvadt a Belügyminisztériumba, a Securitate pedig igazgatóságok, központi szolgálatok és regionális igazgatóságok formájában működött e minisztériumon belül. Ezek közül a regionális igazgatóságok, mint a Securitate területi szervei, voltak a leghosszabb életűek, az 1948 augusztusa és 1968 februárja közötti teljes időszakban működtek (amikor a megyei Securitate-felügyelőségek váltották fel őket), bár számuk az ország területi-közigazgatási felosztásától függően idővel változott. A regionális igazgatóságok szintén járási szolgálatokra és részlegekre oszlottak a régió területétől és politikai-gazdasági fontosságától függően, ez utóbbiak pedig több irodából álltak, a kérdéses struktúra jellegéből adódóan.

A megvizsgált irattári dokumentumok szerint a Román Munkáspárt vezetőit szinte folyamatosan foglalkoztatta, hogy a Securitate szervezeti struktúráját minél jobban hozzáigazítsák a rezsim igényeihez. Az újabb átszervezési kísérletre 1956-ban került sor. Ezúttal a Securitate hatékonyabbá tételének ügye szorosan egybefonódott azzal az elvárással, hogy a rettegett intézményt megtartsák a párt ellenőrzése alatt, és elkerüljék, hogy a párton belüli hatalmi harc eszközévé váljon. Az attól való félelem, hogy az intézményt Gheorghiu-Dej saját céljaira használná és a Szovjetunióban kezdeményezett úgynevezett „desztalinizálás” nyomán kialakult helyzet arra készítette a Politikai Bizottság egyes tagjait, hogy változtassanak. Megpróbálták leválasztani a Securitatét az MAI (Belügyminisztérium) többi részlegéről, és átszervezni Állambiztonsági Főosztállyá (Departamentul Securității), melyet így kivonhattak volna a Dej parancsai hűségesség végrehajtójának tartott Alexandru Drăghici közvetlen ellenőrzése alól.

A „desztalinizálás” külső fenyegetésével és a Politikai Bizottságban kialakult hangulattal szembesülő Dej úgy tűnt, hogy formálisan nem veti el ezt az ötletet, s még egy ilyen értelmű minisztertanácsi határozatot is elfogadtak. Az 1956. őszi magyarországi események viszont cáfolhatatlan érveket nyújtottak Gheorghiu-Dejnek amellyel szemben a Securitate erőpozícióinak megerősítését az szolgálja, ha a Belügyminisztérium keretében marad, és e gondolat mellett a PB több tagja is felsorakozott.

A főosztály létrehozásának kérdését 1957 márciusában a Gheorghiu-Dej által kívánt módon döntötték el. Ezt bizonyítja a PMR CC (Román Munkáspárt Központ Bizottsága) Politikai Bizottság 1957. március 6-i ülésének jegyzőkönyve. A dokumentum IV., „Az MAI vezetőségének megerősítésére vonatkozó” pontjában ez áll:

„1. A Politikai Bizottság szavazattöbbséggel úgy határozott, hogy visszavonják a P.M.R. C.C. RMP KB Politikai Bizottságának 1956. május 22-i ülésén elfogadott határozatát, melyben egy Állambiztonsági Főosztály létrehozása lehetőségének megvizsgálását javasolták az MAI keretében. Emil Bodnăraș és Nicolae Ceaușescu elvtársak azon a véleményen voltak, hogy ne vonják vissza ezt a határozatot, hanem továbbra is vizsgálják meg ezt a kérdést.”

A Belügyminisztériumon belül csak 1967 júliusában hozták létre az Állambiztonsági Főosztályt (Departamentul Securității Statului – DSS), hogy „egységes módon koordinálja, ellenőrizze és irányítsa a biztonsági szervek által az állambiztonság ellen irányuló tevékenységek megelőzéséért, felfedezéséért és felszámolásáért végzett egész tevékenységet”. E főosztály vezetését az „Állambiztonsági Tanács” („Consiliul Securității Statului”) mint „döntéshozó szerv” biztosította, mely „a kollektív munka és vezetés elve” szerint fejtette ki tevékenységét, élén egy elnökkel, aki ugyanakkor a belügyminiszter első helyettese is volt (Ion Stănescu, 1964-től az RMP Olténiai Regionális Tanácsának első titkára). A DSS főigazgatóságokból, igazgatóságokból és központi szolgálatokból állt,

alárendeltségében pedig regionális igazgatóságok, valamint biztonsági csapatok működtek.

A DSS kérészéletű volt, mert az Államtanács (Consiliul de Stat) 1968. április 3-i 295. sz. rendeletével létrehozták az Állambiztonsági Tanácsot (Consiliul Securităţii Statului – CSS), „az állami közigazgatás központi szervét”, mely teljesen különvált a Belügyminisztériumtól, és továbbra is Ion Stănescu vezette.

Azoknak a jelentős szervezeti változásoknak, melyekre 1968-ban (a CSS különválása az MAI-tól, a Belügyminisztériumtól), 1972-ben (a Securitate-t újra a Belügyminisztériumba olvasztották), 1973-ban (a DIE létrehozása) és 1978-ban (a DSS újbóli létrehozása) került sor, az volt a céljuk, hogy leegyszerűsítsék a biztonsági apparátust, és jobban elhatárolják egymástól az egyes részlegek hatásköreit, az átfedéseket elkerülendő. Ezek eredményeként a 80-as években, amikor számos változás történt az állam közigazgatási apparátusában, de gazdasági, társadalmi vagy politikai téren is, a Securitate szervezeti szempontból szembeötlő stabilitásnak „örvendett”.

Az Államtanács 1978. április 8-i 121. sz. rendelete értelmében a DSS a Belügyminisztérium szervezeti egységének része volt, és ennek a minisztériumnak az állam biztonságának védelme, az állam biztonsága ellen irányuló bűncselekmények megelőzése és feltárása terén meglévő feladatait hajtotta végre. A DSS koordinálta, irányította és ellenőrizte a közvetlenül alárendelt egységek biztonsági tevékenységét, beleértve a megyék és Bukarest megyei jogú város felügyeletein belüli biztonsági apparátust is. A Főosztály a tevékenységéért közvetlenül a Belügyminisztérium Vezetőségi Tanácsának, a Végrehajtó Bűrónak és a belügyminiszternek tartozott elszámolással.

A DSS 1989-ig szinte változatlanul megőrizte az 1978-ban kialakított struktúráját, változást a terrorelhárítási és a gazdasági területekre szakosodott szervezeti egységek megjelenése jelentett.

A fentiekben kívül megemlítendő még az a négy időszak is, amikor a Securitate az MAI-n belüli autonóm szervként vagy független minisztériumként működött:

1952. szeptember 20. – 1953. szeptember 7. (MSS), amikor Alexandru Drăghici vezette;

1967. július 21. – 1968. április 3. (DSS), Ion Stănescu vezetésével;

1968. április 3. – 1972. április 19. (CSS), szintén Ion Stănescu vezetésével;

1978. április 8. – 1989. december 22. (DSS), amikor a vezetést egymást követően Tudor Postelnicu és Iulian Vlad látták el.

Az Állambiztonsági Főosztály (DSS) létrehozása, 1978. április

A Securitate 1973 közepén kialakított szervezeti egységét öt évvel később, az 1978. április 8-i 121. sz. rendelettel módosították, amikor jelentős változások történtek az M. I. szervezeti felépítésében és működésében.²

A (régii Állambiztonsági Főosztály – DSS elnevezéshez visszatérő) Securitate élén egy vezetőségi tanács állt, egy miniszteri feladatkörű államtitkár elnökletével, aki egyben a tanács elnöke is volt, és a belügyminiszter helyettesei és államtitkárai (az igazgatóságok és az egységek vezetői) voltak a tagjai. Az effektív vezetést a Végrehajtó Iroda látta el, ami a DSS Vezetőségi Tanácsának szűkebb testülete volt. Ezáltal a Securitate ettől kezdve újra önálló testületet alkotott a Belügyminisztériumon belül, melynek vezetősége eltért a minisztériumétól, és saját minisztere volt.

Az 1978. április 8-i 121. sz. rendelet az egyetlen ilyen jellegű irat, mely átfogóan szabályozza a Securitate szervezeti felépítését és feladatait. 1989-ig, kevés kivételtől eltekintve, már nem történtek jelentős változtatások a DSS szervezeti felépítésének és működésének törvényi keretében. A legfontosabb módosítások a Securitate külföldi apparátusát érintették, 1978 őszén ugyanis megszüntették a Külügyi Hírszerző Főosztályt (Departamentul de Informații Externe – DIE), és helyette létrehozták a Külügyi Hírszerző Központot (Centrul de Informații Externe – CIE). A DSS vezetői között szintén történtek személycserék, melyeket később meg fogunk említeni.

Hatáskörök és szervezeti felépítés

A DSS hatásköreit, szervezeti felépítését és működését államtanácsi rendeletben szabályozták. A fentebb már említett rendelet (1978. április 8-i 121. sz.) szerint a DSS a Belügyminisztérium szervezeti struktúrájához tartozik, és az állam biztonságának védelmét, az állam biztonsága ellen irányuló bűncselekmények megelőzését és feltárását látja el. A DSS koordinálta, irányította és ellenőrizte a közvetlenül alárendelt állambiztonsági apparátust, beleértve a megyék és Bukarest megyei jogú város felügyelőségein belüli állambiztonsági apparátust is. A főosztály a tevékenységéért közvetlenül a Belügyminisztérium Vezetőségi Tanácsának, a minisztérium végrehajtó bizottságának és a belügyminiszternek tartozott elszámolással.

A rendeletben a DSS vezetőségi tanácsának és politikai bizottságának mint döntéshozatali joggal rendelkező kollektív vezetőségi szerveknek a szerkezeti felépítésével és működésével kapcsolatos rendelkezések is voltak. Ugyanakkor jól kiemelték a DSS tanácsa és a végrehajtó bizottság tagjainak felelősségét a párthatározatok, a törvények, a rendeletek, a Védelmi Tanács határozatainak, a „legfőbb parancsnok” utasításainak, a minisztertanácsi határozatok stb. végrehajtásában.³

Ahogy az a rendeletről kiderül, a DSS-nek összességében a következő fő hatáskörei voltak:

„a) megszervezi és elvégzi az állam biztonságának megvédését szolgáló tevékenységet, hogy megelőzze, feltárja és felszámolja a külföldi kémiszolgálatoknak és ügynökeiknek, valamint a külföldi szervezeteknek, köröknek és személyeknek a román állam szuverenitása, függetlensége és integritása elleni cselekményeit;

b) megszervezi a román állammal szemben ellenséges tervek és cselekmények megismerésére és kivédésére irányuló hírszerző tevékenységet;

c) fellép a fasiszta, nacionalista-irredenta és a szocialista államrendszer ellen irányuló propagandatevékenység megelőzése, kivédése és semlegesítése érdekében;

d) fellép bármilyen olyan természetű cselekedetek megismerése, megelőzése és felszámolása érdekében, melyek alááshatják a nemzetgazdaságot és árthatnak az állam biztonságának;

e) lépéseket tesz az államtitkok megvédése érdekében, és a szocialista szervezeteken belül, a törvényeknek megfelelően, ellenőrzi az ezzel kapcsolatos törvényi rendelkezések alkalmazásának módját;

f) szavatolja a párt- és állami vezetőség, valamint a Román Szocialista Köztársaság területén tartózkodásuk idejére a külföldi párt- és államvezetők biztonságát;

g) megszervezi és elvégzi az elhárítási tevékenységet, hogy megelőzze, feltárja és felszámolja a külföldi kémcselekményeket és bármilyen más, az ország védelmi képessége és Románia Sz. K. fegyveres erői ellen irányuló cselekedeteket;

h) más minisztériumokkal, intézményekkel és szocialista szervezetekkel együttműködésben megszervezi a Román Szocialista Köztársaság területén a terrorista tevékenységek megelőzését, feltárását, semlegesítését és felszámolását célzó tevékenységet;

i) megszervezi és a törvényeknek megfelelően elvégzi az állambiztonság hatáskörébe tartozó bűncselekmények elleni vizsgálati tevékenységet;

j) megszervezi és elvégzi a kormányzati távközlési tevékenységet, valamint a Román Szocialista Köztársaság területén a rádió-elhárítási tevékenységet;

k) a törvényeknek megfelelően megszervezi a titkos levelezés begyűjtését, szállítását és kézbesítését;

l) biztosítja az állam biztonságát érintő bűncselekmények és más tettek, a biztonsági szervek által végzett megelőző tevékenységre vonatkozó bizonyos aspektusok sajtón, rádión, tévén, filmekben és más tájékoztatási eszközökön keresztüli népszerűsítését; elvégzi a lakosság elhárítási felkészítését;

m) a törvényeknek megfelelően részt vesz a kulturális-nemzeti örökség védelmét szolgáló tevékenységben, a közrend és köznyugalom fenntartásában;

n) megszervezi az alárendelt egységek részvételét a természeti csapások vagy katasztrófák, illetve más rendkívüli események következményeinek korlátozásában és felszámolásában;

o) a Belügyminisztérium többi egységével, a Nemzetvédelmi Minisztérium, a Hazafias Gárdák egységeivel és az ifjúsági honvédelmi osztagokkal együttműködésben részt vesz bizonyos különleges küldetések végrehajtásában;

p) tájékoztatja a minisztériumokat és más központi és helyi szerveket azokról az okokról és körülményekről, melyek kiváltották, megkönnyítették vagy elősegítették az állam biztonsága elleni bűncselekmények és a tevékenységi területéhez tartozó más társadalomellenes tettek elkövetését, és javaslatokat tesz ezek felszámolására;

r) végrehajt bármilyen más törvény által előírt feladatot.”⁴

Tehát a korábbi időszakokkal tökéletes kontinuitást fenntartva a Securitatének elsősorban az volt a szerepe, hogy bármilyen ellenséges cselekménnyel szemben megvédje az államot.⁵ Ez a védelmi feladat, a rendelet által rögzített sorrendben, a szocialista államrendre, a párt- és állami vezetőségre vonatkozott, és csak utolsó sorban a lakosságra. A kulturális örökség védelmében, a természeti csapások hatásainak korlátozásában és a lakosság elhárítási felkészítésében való részvétel a Securitate hatáskörébe utalt új feladatok voltak. Mindezek jobb koordinálást igényeltek a Belügyminisztériummal, de más katonai intézményekkel is.

A biztonsági egységek tevékenységének irányítása a DSS vezetőségének feladata volt. Ennek bemutatására közöljük a Securitate 1989-re vonatkozó *általános intézkedési tervének* három pontját. Ezek egy sor olyan direktívát tartalmaznak, amelyek a korábbi években, de az 1978. áprilisi rendeletben is rögzítettek összefoglalását adják:

„1. Azon megismerési, előrejelzési és cselekvési képesség megerősítése, mellyel megelőzhető és határozottan kivédhető bármilyen olyan cselekmény, mely árthat az állam biztonságának, integritásának, függetlenségének és nemzeti szuverenitásának.

2. A főparancsnok biztonságának szavatolása és az összes rendkívüli fontosságú küldetés hibátlan végrehajtása.

3. A reakciós körök és a külföldi nacionalista-irredenta és fasiszta szervezetek által kifejtett tevékenység megelőzése, kivédése és semlegesítése.”⁶

A 80-as években lényegében ezek voltak a Securitate fő feladatai, amelyek igen széles körűek voltak. Ennek nagyon hamar meglett a következménye, amely a rezsimmel szembeni ellenállási cselekmények brutális elfojtása volt. Ezenkívül az 1985. december 26-i 408. sz. rendelet az államtitok védelméről és a külföldiekkel fenntartott kapcsolatokról (amely éppen a Securitate nyomására született, mert a szerv azt állította, hogy nem tudja ellenőrizni az országba érkező összes külföldit) úgy kitágította a Securitate tevékenységi körét, főleg a kémelhárítás terén, amilyenre csak az 50-es években volt példa.⁷

A DSS általános feladatainak végrehajtását igazgatóságok, különleges egységek és szolgálatok végezték, amelyek a főosztály szervezeti struktúráját alkották. Ennek megfelelően az *Állambiztonsági Főosztály és kollektív vezetési szervei szervezeti és működési szabályzatának* III. fejezete 37. cikkelyében a következő szervezeti struktúra szerepelt:

Külügyi Hírszerző Főosztály (DIE, 1978 őszétől pedig – CIE);

I. Igazgatóság – Belföldi hírszerzés;

II. Igazgatóság – Gazdasági elhárítás;

III. Igazgatóság – Kémelhárítás;

IV. Igazgatóság – Katonai elhárítás;

V. Igazgatóság – Biztonság és őrzés;

VI. Igazgatóság – Vizsgálat;

A szocialista országokkal foglalkozó független elhárítási egység (UM 0110)

Az operatív technikáért és távközlésért felelős parancsnokság (Comandamentul pentru Tehnică operativă și transmisiuni – CTOT), az alábbi alegységekkel: az operatív technikát telepítő és üzemeltető különleges egység – „T”; az operatív technikával kapcsolatos kutatási, tervezési és gyártási különleges egység – „P”; a rejtett írárok felfedezésével és az írásszakértői tevékenységgel foglalkozó különleges egység – „S”; a távközlési és rádió-elhárítási különleges egység – „R”; a megfigyelési és nyomozási különleges egység – „F”; a terroristaellenes harci különleges egység – USLA;

Az Informatikai és Dokumentációs Központ (Centrul de informatică și documentare – CID);

A titkos levelezés szállításáért felelős „C” szolgálat;

A kémközpontok félrevezetéséért felelős „D” szolgálat;⁸

Titkársági-jogi igazgatóság;⁹

Személyzeti és oktatási szolgálat.¹⁰

Ez volt a Securitate általános felépítése, a 70-es évek végi szerkezeti struktúra pedig nagy vonalakban a 80-as években is megmaradt. A DSS-t, mint fentebb említettük, egy tanács, egy döntéshozói jellegű szerv vezette, amelynek a miniszteri rangú államtitkár és főosztályvezető, a belügyminiszter helyettesei és államtitkárok, az alárendelt egységek vezetői és pártbizottsági titkári tisztségeket betöltő káderei voltak a tagjai. A tanácsnak legalább 15 és legfeljebb 45 tagja volt. A főosztály tanácsának működéséhez a tagok legalább kétharmadának jelenlétére volt szükség, a határozatait pedig az összes tag legalább fele plusz egy fő szavazatával hozta meg.

A tanács határozatainak végrehajtása a miniszteri rangú államtitkárból és főosztályvezetőből, a belügyminiszter helyetteseiből és az államtitkárokból álló Végrehajtó Bizottságon keresztül történt.¹¹ A DSS-ben a döntéseket *de facto* ez a Végrehajtó Bizottság, de végső soron a miniszter hozta. A vezetőségi tanács biztosította a kollektív vezetés gyakorlásához szükséges formális keretet, ez az elv nagyon kedves

volt az egész párt- és állami vezetés számára, és ezt hangoztatta minden propagandaeszközzel, de a gyakorlatban ritkán alkalmazták.

A Securitate igazgatóságai és egységei eltérő fontossággal bírtak. Kétségtelen, hogy hatásköreik és tevékenységük által az első három igazgatóság (belföldön) és a CIE (külföldön) volt a legfontosabb. De nem szabad elhanyagolni a CID relevanciáját sem, tekintettel az informatikai természetű eszközök használatának jelentős előretörésére.

A Securitate ezen struktúrái alakulásának kimerítő elemzése jelenleg a CNSAS archívumainak és egyes Securitate-vezetők visszaemlékezéseinek köszönhetően lehetséges, amelyek elegendő mennyiségű információt biztosítanak egy ilyenfajta vállalkozáshoz. A CIE kivételével a Securitate többi igazgatóságával kapcsolatos irattári dokumentumok elérhetők és jelentős mennyiségűek.

Belföldön a legfontosabbak közé tartozott az I. Igazgatóság (mely néha a „Belföldi Hírszerzés” – „Informații Interne” néven is szerepel). Úgy gondoljuk, hogy megismeréséhez jelentős segítséget nyújt néhány részlet az I. Igazgatóság hatásköreit leíró, az 1970. szeptember 25-i 79. sz. utasítással elfogadott és 1975-ben kiegészített *Működési szabályzatból*:¹²

„A belföldi hírszerzési I. Igazgatóság a Belügyminisztérium e területtel kapcsolatos központi egysége, mely az 1972/130. sz. rendelet utasításai alapján jött létre, és az a feladata, hogy megszervezze, ellenőrizze és irányítsa az az államhatalom aláadására, a merényletre és a szocialista államrend elleni propagandára irányuló összeesküvés jellegű cselekmények megelőzését, feltárását és felszámolását. Biztosítja az Állambiztonsági szervekre az államtitok megvédésével kapcsolatosan háruló kötelezettségek teljesítését azokban az intézményekben, melyekben a hírszerzői-operatív tevékenységüket végzik, és együttműködik bármilyen olyan bűncselekmények megelőzésében, feltárásában és felszámolásában, melyekben a belföldi hírszerzési apparátus illetékességébe helyezett kérdésekhez, objektumokhoz, helyekhez és körökhöz kapcsolódó személyek érintettek.”¹³

A belső használatú iratokban részletesen tárgyalják a belföldi hírszerzéssel foglalkozó I. Igazgatóság tevékenységi körébe tartozó ellenséges csoportokat és területi illetőség alapján rendezett ellenséges tevékenységeket. Ennek megfelelően a következők tartoztak az igazgatóság közvetlen hatáskörébe vagy ellenőrzése alá:

– „a nagy társadalmi veszéllyel járó esetek; az olyan személyekkel kapcsolatos hírszerzési nyomozati ügyek, akik azzal gyanúsíthatók, hogy az ellenséges tevékenységben országos vezető szerepük lehet;

– a külföldi reakciós csoportosulásokkal, vagy ezek küldötteivel kapcsolatos ellenséges tevékenységet érintő ügyek, vagy amelyek megoldásában a Belügyminisztérium több felügyelősége vesz részt”;

– közvetlen hírszerző-operatív tevékenységet végzett az állam központi intézményeiben; a megyei és a bukaresti felügyelőségek tevékenységét koordinálta, ellenőrizte és irányította a belföldi hírszerzés területén, „az elvárások szintjének megfelelő hírszerző munka megszervezése, az operatív helyzet alapos megismerése, az állam biztonságának ártani képes bármilyen cselekedetek megelőzése, feltárása és felszámolása érdekében”;

– a belföldi hírszerzés területén kidolgozta az információkeresési tervet, azt engedélyeztetésre a minisztérium vezetése elé terjesztette, biztosította annak hozzáigazítását az egyes felügyelőségek sajátosságaihoz, ellenőrizte és figyelemmel kísérte az előírt feladatok időben és megfelelő módon történő végrehajtását;

- összesítette, tanulmányozta és elemezte a belföldi hírszerzés terén megszerzett adatokat, jelentést téve a minisztérium vezetőségének az egyes ügyek operatív helyzetének alakulásáról, az ellenséges cselekedetek kivédésére alkalmazott módszerek és lépések hatékonyságáról;

- „összefoglalókat és más tájékoztató anyagokat készített konkrét kérdésekről vagy ügyekről, melyeket aztán a belföldi hírszerzési munka irányítása, az érintett tisztek képzése és a pozitív tapasztalatok megosztása érdekében továbbított a felügyelőségekhez;

- legalább két évente egyszer ellenőrizte a megyei és a bukaresti felügyelőségek teljes belföldi hírszerző tevékenységét, jelentést téve a minisztérium vezetőségének a levont következtetésekről és az operatív munka javításához szükséges lépésekről;

- segítséget kért a pártszervektől és -szervezetektől, és együttműködött a tömeg- és közösségi szervezetekkel és az állami közigazgatás többi egységével, hogy operatív módon tisztázni lehessen az olyan objektumokból, helyszínekből és körökből jelzett negatív jelenségeket, ahol a hírszerzési munka a belföldi hírszerző apparátusra tartozott; végrehajtott minden más küldetést, melyekre a Belügyminisztérium vezetőségétől kapott utasítást.”¹⁴

A fentebbi hatáskörök nagyon széleskörűek voltak, és számtalan visszaélést tettek lehetővé – ahogy az meg is történt. Ezenkívül a más igazgatóságokkal meglévő párhuzamosságokat éppen ezen pontatlan megfogalmazások miatt nem lehetett elkerülni.

I. Igazgatóság

Az I. Igazgatóság struktúráját tekintve hét szolgálatból állt:

1. szolgálat – operatív-hírszerző tevékenységet szervezett és hajtott végre a volt legionárius mozgalom tagjai körében.

2. szolgálat – operatív-hírszerző tevékenységet szervezett és hajtott végre a Romániában korábban létezett nacionalista-fasiszta és irredenta pártok, illetve szervezetek tagjai, valamint az együtt élő nemzetiségek – magyarok, németek és ukránok – soraiban meglévő, nacionalista-sovén és irredenta ellenséges elképzelésekkel rendelkező személyek körében.

3. szolgálat – operatív-hírszerző tevékenységet szervezett a volt burzsoá-földesúri pártok tagjai, az állambiztonság elleni bűncselekmények miatt korábban elítéltek (ide azok tartoztak, akik nem fasiszta, burzsoá, felekezeti vagy szektás pártoknak, szervezeteknek voltak a tagjai), a korábbi burzsoá elnyomó apparátus káderei és olyan politikai vagy büntetett előélettel nem rendelkező személyek körében, akik tevékenységükkel ártottak az állam biztonságának, és operatív feldolgozásuk nem tartozott más szervezeti egységek hatáskörébe.

4. szolgálat – operatív-hírszerző tevékenységet végzett azon személyek felfedezése és semlegesítése érdekében, akik vallási tevékenység álcájával ellenséges akciókat kezdeményeznek. Közvetlen operatív-hírszerző tevékenységet végzett a Felekezetek Főosztálya keretében.

5. Szolgálat – operatív-hírszerző tevékenységet végzett a tudomány, a művészet, a művelődés, az igazságszolgáltatás, a sajtó és az egészségügy területén dolgozó azon személyek körében, akik „a politikai, illetve büntetőügyi előéletük vagy politikai viselkedésük miatt árthatnak az állam biztonságának”.

6. szolgálat – operatív-hírszerző tevékenységet végzett az oktatói testület, az egyetemi hallgatók, a diákok és az oktatási intézmény adminisztratív apparátusa azon tagjai között, akik „a politikai, illetve büntetőügyi előéletük vagy a jelenlegi tevékenységük miatt árthatnak az állam biztonságának, valamint a Román Szocialista

Köztársaságban tartózkodó külföldi oktatói testület, doktoranduszok, egyetemi hallgatók és diákok sorában meglévő ellenséges elemek között”.

7. szolgálat – biztosította az egység titkársági, tájékoztatósi, dokumentálási, elemző, operatív nyilvántartási, technikai-anyagi ellátási és gazdálkodási tevékenységét, az állam törvényeinek és a belügyminiszter utasításainak megfelelően.

A specifikus feladatok ellátása érdekében az igazgatóság szolgálatai együttműködtek, „a hatáskörükbe tartozó ügyek, célkitűzések, helyszínek és körök esetében, biztosítva az I. Igazgatóság feladatainak és a későbbiekben rájuk bízott küldetéseknek a végrehajtását”.¹⁵

Tehát a Securitate igazgatóságai közül az I. Igazgatóság volt messze a legfontosabb, ami a hatásköreit és a cselekvési területét illeti. Gyakorlatilag a rezsim összes tényleges és potenciális ellensége, a hajdani legionáriusoktól a disszidens értelmiségiekig, mind az I. Igazgatóság górcsőbe és ellenőrzés alá kerültek. Ennek ellenére a Securitate nagy alakjai nem az I. Igazgatóságról kerültek ki. A főnökei nem váltak annyira híressé, mint a román kémiszolgálat vagy más, belfölddel foglalkozó igazgatóságok vezetői.

A referencia-időszakban az igazgatóságot sorrendben két tábornok vezette: Dumitru Iancu Tăbăcaru és Aron Bordea, akiket Gheorghe Rațiu ezredes követett. Az igazgatóság helyettes vezetői a következők voltak: Ioan Șerbănoiu vezérőrnagy, Ștefănescu Mircea ezredes, Gavrilă Gheorghe alezredes, Pleșea Constantin alezredes, Moca Elena alezredes és Anastasiu Gabriel alezredes. A szolgálatvezetők közül Ilie Merce alezredes vált a leginkább ismertté.

II. Igazgatóság

Ez az igazgatóság a 80-as években az 1970. szeptember 25-én elfogadott és 1975-ben módosított 79. sz. utasítással bevezetett *Működési szabályzat* alapján tevékenykedett, utólag már csak jelentéktelen módosítások történtek.¹⁶ A gazdasági elhárítással foglalkozó II. Igazgatóság a Belügyminisztérium egyik szakosodott központi egysége volt, mely a 130/1972. sz. rendelet alapján szervezte, ellenőrizte és irányította az elhárítási tevékenységet, melynek célja a szabotázs-, diverziós és a nemzetgazdaság aláaknázására irányuló akciók megelőzése, feltárása és felszámolása volt.

A szabályzat, az utasítások és a belső iratok szerint a II. Igazgatóság feladatai a következők voltak:

- biztonsági tevékenység a gazdasági jellegű minisztériumokban, az ezekkel egyenértékű központi intézményekben és más jelentős gazdasági objektumokban;
- a gazdasági ágazatokban folyó elhárítási tevékenység végrehajtásának módjáért felelt az ország egész területén;¹⁷
- a hatáskörébe rendelt objektumokban megszervezte és elvégezte az általános hírszerzési felügyeleti tevékenységet, melynek célja adatokat és információkat gyűjteni a következőkről:

- a) olyan személyekről, akik diverziós, szabotázs- vagy a nemzetgazdaság aláaknázására irányuló akciókat terveznek;

- b) olyan körülmények, okok, veszélyhelyzetek vagy más negatív jelenségek meglétéről, melyek rendkívüli eseményeket generálhatnak, vagy elősegíthetik a kialakulásukat;

- c) az általános-dokumentációs nyilvántartásban szereplő személyekről vagy olyan emberek tevékenységéről és céljairól, akik ugyan nem rendelkeznek politikai vagy büntetőügyi előélettel, ám hozzáállásukkal, viselkedésükkel és a munkahelyen kívüli kapcsolataikkal elkövethetnek bűncselekményeket;

- d) a gazdasági objektumokba tárgyalásokra, műszaki támogatásért vagy továbbképzésre érkezett egyes külföldi személyek gyanús tevékenységéről

(államtitoknak számító információk vagy adatok megszerzésére tett kísérletek, provokációs, korrupciós, ellenséges cselekményekre uszítási, terrorista-diverziós vagy más olyan tettek, amelyekkel károkat okozhatnának a nemzetgazdaságnak vagy az állam biztonságának);

e) a hatályban lévő jogszabályok megsértéséről, amelyek államtitkot képező dokumentumok elvesztéséhez, hivatali kötelezettségeken kívüli birtokolásához, megrongálásához, megsemmisüléséhez vagy eltulajdonításához vezethetnek vagy vezettek;

f) államtitkot képező információk, adatok és dokumentumok továbbításának vagy elárulásának szándékairól;

g) a hivatalos érintkezéseken kívüli gyanús kapcsolatok meglétéről a gazdasági objektumok alkalmazottai és a diplomáciai képviselők, egyes külföldi szervezetek képviselői vagy más külföldi állampolgárok között;

h) egyes alkalmazottak azon szándékáról, hogy a román államra nézve hátrányos szerződésekkel juttassanak előnyhöz külföldi cégeket vagy kereskedőket;

i) tisztességtelen, korrumpálható, nem megfelelő etikai-erkölcsi magatartású vagy szakmailag alkalmatlan külkereskedelmi dolgozókról, akik a cselekedeteikkel a nemzetgazdaságot aláaknázni képes tetteket követhetnek el;

j) egyes – román vagy külföldi állampolgárságú – személyek azon igyekezetéről, hogy adatokat és információkat szerezzenek meg különleges fontosságú gazdasági objektumokról, új gyártási technológiák kutatásában, tervezésében és kikísérletezésében részt vevő ágazatokról, valamint az értékes kutatók vagy a külkereskedelmi ágazat operatív káderei iránti érdeklődésükről;

k) egyes személyek azon szándékáról, hogy törvényellenesen külföldön maradjanak, vagy illegálisan átlépjék a határt. **18**

A II. Igazgatóság szervezte és folytatta le azt a speciális hírszerzési nyomozati tevékenységet, amelynek célja a szabotázs-, diverziós vagy a nemzetgazdaság aláaknázására irányuló akciók előkészítésére vagy elkövetésére, az államtitok védelmére vonatkozó jogszabályok rendelkezéseinek megsértésére vagy a gazdasági ágazatokban működő elhárítási apparátus hatáskörébe utalt más bűncselekményekre vonatkozó elsődleges tájékoztatási anyagok és más információk ellenőrzése volt. Ezenkívül az Igazgatóság kötelessége volt feltárni a gazdaságban rendkívüli következményekkel járó események okait és körülményeit, annak kiderítése érdekében, hogy ezek nem valamilyen ellenséges cselekmény eredményei-e, valamint a bűnösök felderítése és bűnvádi felelősségre vonása.

Ezen Igazgatóság tevékenységét, akárcsak a többi esetében, a prevenció elve határozta meg a nemzetgazdaságra nézve súlyos következményekkel járó események és más negatív jelenségek, valamint más hasonló jellegű tettek és helyzetek felderítésénél és elhárításánál.

Továbbá a gazdasági tevékenység megfelelő működésére kiható és az alkalmazottak körében elégedetlenséget és kedvezőtlen hangulatot kiváltó cselekményeket az Igazgatóság munkatársai az „állambiztonsági területre jellemző eszközökkel” számolták fel.

A II. Igazgatóság a megszerzett információkat és adatokat a Belügyminisztérium vezetőségének és az illetékes párt- és állami szerveknek is továbbította, hogy megelőzze a rendkívüli eseményeket. **19**

A II. Igazgatóság a feladatai elvégzése érdekében saját hírszerző hálózatot alakított ki, és ennek működését ötvözte a többi tevékenységének eszközeivel és módszereivel. Az Igazgatóság saját nyilvántartást vezetett az objektum- és megfigyelési dossziékról, mint ahogy az operatív hálózat tagjainak nyilvántartásáról is. A területi részlegeknél meglévő kiemelt diverziós, szabotázs- vagy a nemzetgazdaság aláaknázására vonatkozó ügyekről szóló megfigyelési dossziék esetén, mint központi szerv, támogatást nyújtott az operatív

helyzetek tisztázásában, illetve koordinálta azokat az operatív műveleteket, amelyek több megyei felügyelőségre is kiterjedtek.

A II. Igazgatóság dolgozta ki a dezinformációs anyagokat, amelyek célja az államtitok védelme volt a nemzetvédelemhez, az elektromos energiához és a külkereskedelmi rendszerhez tartozó gazdasági objektumokban. Ezenkívül ellenőrizte és véleményezte az objektumokban alkalmazandó teljes személyzetet, hogy megelőzzék politikai vagy büntetőügyi előélettel vagy nem megfelelő erkölcsi életvitellel rendelkező személyek bejutását.

A Belügyminisztérium más egységeivel együttműködésben ellenőrizte a felelőssége alá helyezett gazdasági objektumok azon alkalmazottait, akik külföldi állomáshelyre vagy hosszabb időre külföldre terveztek küldeni, hogy ott együttműködésben folytatott munkálatokat (építkezések, kutatások stb.) végezzenek, nemzetközi kiállításokon vagy vásárokon vegyenek részt szervezőként, továbbképzésre mentek, vagy korlátozott időtartamra különféle szolgálati feladatok elvégzésére egyénileg, vagy gazdasági jellegű küldöttségek keretében külföldre készültek.

A külföldi kémszolgálatok vagy ellenséges külföldi szervezetek akcióinak kivédése és a hazatérés megelőzése érdekében a felelősség alá tartozó gazdasági objektumok többi alkalmazottját is ellenőrizték, akik magánútra kívántak külföldre menni. Amennyiben információkat kaptak egyes alkalmazottak külföldi tartózkodásuk alatti gyanús viselkedéséről, hazatérésük után ellenőrzés és megfigyelés alá helyezték a felmerült gyanúk tisztázása érdekében.

A II. Igazgatóság biztosította a biztonsági lépéseket a felelőssége alá tartozó objektumokban a legfelsőbb vezetés látogatását megelőző időszakban és a látogatás alatt, valamint a párt- és állami vezetők rendelkezésére bocsátott kormányzati vasúti szerelvényeken, a tengeri és folyami hajókon.

Munkaügyi szempontból a gazdasági ágazatokban működő elhárítási igazgatóságnak voltak alárendelve a Belügyminisztérium megyei és bukaresti felügyelőségeinek megfelelő részlegei, és a hatáskörébe tartozott az ezek által a hatósugarukban lévő gazdasági objektumokban végzett biztonsági munka feletti koordinálási, irányítási és ellenőrzési tevékenység.

A II. Igazgatóság összesítette, összefoglalta és elemezte a gazdasági ágazatokban az elhárítás által szerzett adatokat és információkat, és rendszeresen jelentette a Belügyminisztérium vezetőségének az ezzel kapcsolatos tevékenység stádiumát és a javítása és tökéletesítése érdekében tett lépéseket.

Végül a gazdasági ágazatokban tevékenykedő elhárítási Igazgatóság biztosította saját személyzete képzését és a megyei és bukaresti felügyelőségek személyzetének továbbképzését. A Belügyminisztérium Katonai Tiszti Iskolájának szakirányú karával együtt dolgozta ki a gazdasági ágazatokkal kapcsolatos elhárítási képzés tematikáját, és a diákok, valamint az apparátus káderei képzéséhez használt oktató- és dokumentációs anyagokat.²⁰

Felépítését tekintve az Igazgatóság hat szolgálatból állt, mindegyik jól körülhatárolt gazdasági ágazattal foglalkozva:

1. szolgálat – ez szervezte és végezte a biztonsági munkát a vegyiparban, a nehézgépgyártó iparban, a szerszámgépgyártó és elektronikai iparban és a védelmi iparban. Ugyanakkor ez a szolgálat végezte az elhárítási tevékenységet az említett iparágakat irányító minisztériumokban.

2. szolgálat – ez végezte az elhárítási tevékenységet a külkereskedelemben és a nemzetközi gazdasági együttműködésben, a tudományos kutatásban, a nukleáris energia

területén, a technikai-anyagi ellátásban, a tervezésben, a pénzügyi-banki szektorban, az állami tartalékok esetében. A felügyelt intézmények: Külkereskedelmi és Nemzetközi Gazdasági Együttműködési Minisztérium, Kereskedelmi Kamara, Vásár- és Kiállítási Vállalat, Áruellenőrzési Hivatal, Román Építő és Szerelő Vállalat (ARCOM), GEOMIN Külkereskedelmi Vállalat, Pénzügyminisztérium, Technikai-Anyagi Ellátási és Fix Alapok Kezelését Ellenőrző Minisztérium, Munkaügyi Minisztérium, Állami Munkavédelmi Főfelügyelőség, Nukleáris Energetikai Állami Bizottság, Atomfizikai Intézet, Nukleáris Technológiai Intézet, Bukaresti Fizikai Intézet, Bukaresti Fizika Kar, Bukaresti 6. sz. Elektronika és Fizika Középiskola, Országos Tudományos és Technológiai Tanács, Állami Találmányi és Védjegy hivatal, Állami Tervbizottság, Románia Sz. K. Nemzeti Bankja, Román Külkereskedelmi Bank, Beruházási Bank, Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Bank, Állami Tartalékok Főigazgatósága, Minőségellenőrzési Állami Főigazgatóság, Állami Árbizottság, Tudományos és Technikai Alkotási Intézet (INCREST).²¹

3. szolgálat – ez felelt az elhárítási tevékenységért a bányászati-olajipari és geológiai, elektromos energiával foglalkozó ágazatokban, a fémiparban, az ipari építkezéseken. A felügyeleti tevékenység középpontjában az ezeket az ipari területeket irányító minisztériumok és szervek álltak: Bányászati, Olajipari és Geológiai Minisztérium, Geológiai Tartalékok Köztársasági Bizottsága, Olaj- és Gázipari Autonóm Főigazgatóság, Ritka fémek Kutatási és Tervezési Központja, Ritkafém-vállalat, Elektromos Energiaügyi Minisztérium, Országos Energiaelosztó, Fémipari Minisztérium, Ipari Építkezések Minisztériuma, Központi Minisztériumi Laboratórium, Építőipari Tervezési és Végrehajtási Direktívák és Ellenőrzések Főfelügyelősége.

4. szolgálat – ez felügyelte a Közlekedési és Távközlési Minisztériumot, a Hajózási Társaság (NAVRON) rádióállomását, az Állami Vasutak (CFR) – Bukaresti különleges remizét.

5. szolgálat – ez felelt az elhárítási tevékenység megszervezéséért és elvégzéséért a mezőgazdaságban, az élelmiszeriparban, a vízügynél, az erdőgazdálkodás és az építőanyagok terén, a könnyűiparban, a belkereskedelemben és a szövetkezeti területen.

Következésképpen ez a szolgálat felügyelte hírszerzési szempontból a Mezőgazdasági Minisztériumot, az Élelmiszeripari és Vízügyi Minisztériumot, az Erdőgazdálkodási és Építőanyagok Minisztériumát, a Könnyűipari Minisztériumot, a Belkereskedelmi Minisztériumot, az Országos Kézműipari Szövetkezetek Szövetségét (UCECOM), a Fogyasztási Szövetkezetek Szövetségét (CENTROCOOP), az Agrártudományi és Erdészeti Akadémiát.

6. szolgálat – ennek feladata volt központosítani és a nemzetgazdaság ágazatai és problémakörök szerint összefoglalni az igazgatóság apparátusa által összegyűjtött, valamint a megyei és a bukaresti felügyelőségek által jelentett adatokat és információkat, melyeket elektronikusan dolgozott fel. Az egyes vonalakon tevékenykedő szervezeti egységek ezek alapján jelentéseket, tájékoztatókat, összefoglaló és más rendszerező anyagokat állított össze; karbantartotta a hírszerző hálózat, az objektum- és megfigyelési dossziék nyilvántartását; biztosította a felszereléséhez tartozó operatív technika kezelését és hatékony felhasználását; összesítette az államtitok védelmével és a terrorizmus elleni harccal kapcsolatos információkat, és biztosította az ezekre a területekre szakosodott egységek együttműködését; biztosította az egységekhez tartozó káderek jogi és katonai szakképzésének megszervezését és lefolytatását; megszervezte a II. Igazgatóság titkársági, technikai-anyagi ellátási és gazdálkodási tevékenységét.²²

Akárcsak a többi igazgatóságok esetében, a belső szabályzat meghatározta a II. Igazgatóság által kidolgozott dokumentumok kategóriáit:

1. Éves információkutatási tervek az egység apparátusa és iránymutató jelleggel a megyei és a bukaresti felügyelőségek megfelelő részlegei számára.
2. Negyedéves munkatervek.
3. Az operatív-elhárító munka fokozásához vagy bizonyos specifikus feladatok végrehajtásához szükséges lépéstervek azokra a gazdasági ágazatokra, vagy iparágakra, melyekben az elhárítási tevékenységét végezte.
4. Éves tevékenységi jelentések.

5. Negyedéves beszámolók a nemzetgazdaságban bekövetkezett rendkívüli eseményekről.

6. Negyedéves és havi beszámolók a hírszerző hálózat és az igazgatóságon belüli különleges megfigyelések dinamikájáról.

7. Féléves jelentések az államtitok védelmével, az objektumok őrzésével és biztonságával kapcsolatos tevékenységről.

8. Évente vagy utasításra készült jelentések az egység keretében zajló szakmai, jogi és katonai oktatás módjáról.

9. Napi jelentések a nemzetgazdaságban zajló eseményekről és a gazdasági ágazatokon belüli elhárítási tevékenység más aspektusairól.²³

A gazdaság elejétől fogva a kommunista rezsim figyelmének középpontjában álló, alapvetően fontos terület volt. Ennek ellenére a Securitate-nak ez a gazdasági területtel foglalkozó ágazata, az eredményeit tekintve, némiképp háttérbe szorult, legalábbis a 80-as évek elejéig. De azok a gazdasági nehézségek, melyekkel a rezsim 1981-től kezdve szembesült, a Securitate vezetősége figyelmének középpontjába állította a II. Igazgatóságot. Hatáskörei egy részét kezdik kiterjeszteni a Securitate más igazgatóságaira és részlegeire is, így aztán a 80-as évek második felében a DSS tevékenységében a nemzetgazdasággal kapcsolatos ellenőrzési feladatok válnak dominánssá.

A vizsgált időszakban a gazdasági elhárítási igazgatóság több olyan hírszerzési programot dolgozott ki, melyek egy sor nagyszabású gazdasági projekt operatív biztonságára vonatkoztak. Ezek egyike volt az *Atom*-program vagy -művelet. Ezzel a személyzetet védték az információszerzési célból történő beszerzési kísérletekkel szemben, valamint biztosították a Romániának átadott új technológiákra vonatkozó bizalmas – különösen a nukleáris fűtőanyag és a nehésvíz gyártásával kapcsolatos – információk fizikai védelmét.

Egész sor ilyen program létezett, melyek az akkori román gazdaság széles spektrumát fedték le:

Mercur-akció – a nagy külkereskedelmi szerződésekkel kapcsolatos információk védelme,

Atlas – a külföldi román befektetések védelme,

Óceán – a hajóépítés, a hajózás felügyelete és a román kereskedelmi flotta üzemeltetése.²⁴

A 70-es és 80-as években Emil Macri vezérőrnagy (1927. október 9. – 1991. április 17.) vezette ezt az igazgatóságot. A sokak által bírált, kevesek által nagyra tartott tábornok a Securitate egyik vitatott alakja volt, különösen a Securitate 1989. decemberi, temesvári akcióiban való részvétele kapcsán. Életrajza szintén kevésbé ismert aspektusa, hogy tagja volt a Ioan Mihai Pacepa tábornok szökését kivizsgáló bizottságnak, ő állapította meg e lépés valódi okait és ugyanakkor állított fel pontos diagnózist a Belügyminisztériumon belül 1978-ig fennálló helyzetről. Kritikus szellemével számos ellenséget szerzett nemcsak a belügyben, de még a pártnömenklatúrában is, és ez lehet az egyik magyarázata annak, hogy miért nem sikerült feljebb jutnia a minisztériumon belül.

A Securitate-ban a karrierje 1948. szeptember 4-én kezdődött, a Galaci (Galați) Regionális Securitate Igazgatóságban, ahol törzsőrmesterként kezdett. Az aradi Securitate-nál eltöltött kihelyezése után 1956. február 1-én kinevezik a Szabotázsellenes Igazgatóságon belüli 5. Államtitok-védelmi Szolgálat élére. Itt tevékenységével elnyeri a „legjobb szolgálatvezetői” minősítést, minden értékelésben ugyanis „a munkabírás, fegyelem, erkölcsi hozzáállás és szerénység” példaképének minősítették, aki „jelentős szervezőkészséggel” rendelkezett és aki képes volt „a feladatok elvégzésre mozgósítani az alárendeltségében lévő apparátust”.²⁵ 1956 őszén a Szovjetunióba küldték, a hírszerzői profilú egyéves tanfolyamra, 1963-ban pedig kinevezték a Suceavai Regionális

Securitate Igazgatóság vezetőjének. 1971. január 1-ig töltötte be ezt a tisztséget, amikor a Suceavai Felügyelőségen belül elért nagyon jó eredményei alapján kinevezték a gazdasági elhárítással foglalkozó II. Igazgatóság élére. A „nagyon szorgalmas, munka iránt elkötelezett, teherbíró”²⁶ tisztnek tartott Emil Macrit csaknem két évtizeden keresztül megtartották a tisztségében, és 60 évesen sem ment nyugdíjba, ami elég ritkán történt meg a Securitate keretében.

A Securitate főnöke, Iulian Vlad által 1989 decemberében Temesvárra küldött Emil Macri a helyi struktúrát szigorúan felderítő lépésekre utasítja, mert nem értett egyet a megtorlásokkal. Az új forradalmi hatóságok letartóztatták és a jilavai börtönbe zárták, ahol 1991. április 17-én hunyt el infarktuszban.

A II. Igazgatóság vezetőjének helyettesei közül megemlíthjük Tăulescu Traian ezredest, Bucur Claudiu vezérezredest, Stan Gheorghe őrnagyot és Flutura Dan őrnagyot.

III. Igazgatóság (kémelhárítás)

Akárcsak a többi igazgatóság esetében, a hatásköröket a 130/1972. számú rendeletben rögzítették, ezt később a 362/1972. sz. rendelettel módosították.²⁷ A Kémelhárítási Igazgatóságnak általában véve „a Románia Sz. K. ellen irányuló kém- és árulási tevékenységek megelőzése, feltárása és felszámolása céljából végzett operatív-elhárítási munka megszervezése és elvégzése” volt a feladata.

Az ilyenfajta akciókhoz a Kémelhárítási Igazgatóság állományát a hatáskörébe tartozó intézményekben fedésben dolgozó tisztek és bizonyos időszakokra kihelyezett tisztek is alkothatták.

A működési szabályzat, az utasítások és a belső dokumentumok szerint az igazgatóság hatáskörébe a hírszerző szolgálatok különböző fedőtevékenységgel – diplomaták, kereskedők, újságírók, turisták, egyetemi előadók, egyetemi hallgatók, kutatók, doktoranduszok, tengerészek, rezidensek, bevándorlók, repatriáltak – az országban tartózkodó káderei Románia területén kifejtett kémtevékenységének, valamint a román állampolgárok vagy Romániában állandó lakóhellyel rendelkező személyek által kifejtett árulási tevékenységeknek a megelőzése, feltárása és felszámolása tartozott.

A III. Igazgatóság feladatai:

– „operatív-elhárító tevékenység a hatáskörébe utalt objektumokban, hogy megelőzzék, feltárják és felszámolják az állam biztonsága ellen irányuló bűncselekményeket; az államtitok védelméről szóló 23/1971. sz. törvény, 1972. évi 19. és 18. számú HCM – MTH (*Minisztertanácsi Határozat*) alkalmazása és kapcsolatok létesítése külföldi állampolgárokkal; közvetlenül vagy a Belügyminisztérium más egységeivel együtt és a kémiszolgálatok által megcélzott más különleges jelentőségű szocialista szervezetekben lépéseket tett a titok megőrzése érdekében, az információk kiszivárgása ellenében és a kémiszolgálatoknak az államtitkok birtokában lévő személyek ellen irányuló lépései kivédéséért”;

– ellenőrzése alá vonta a külföldi kémiszolgálatok román állam területén működő kádereinek és ügynökeinek a tevékenységét, és dezinformációs lépéseket és operatív játékokat folytatott az államtitkok megvédése és az ellenfél megtévesztése érdekében;

– elemezte és feldolgozta a munkákkal és ügyekkel kapcsolatos információkat, hogy következtetéseket vonjon le a cselekvési irányvonalakról, a kémelhárítási munkában alkalmazott módszerekről, eszközökről és eljárásokról, és általánossá tegye a pozitív tapasztalatokat;

– támogatta a Belügyminisztérium oktatási rendszeréhez tartozó katonai iskolák kémelhárítási tanszékének tevékenységét a törzsanyagok kidolgozásában való részvétellel, az operatív-elhárító munkából származó egyes adatok rendelkezésre

bocsátásával, az igazgatóságban vezető tisztségeket betöltő káderek előadásaival és más olyan tevékenységekkel, amelyekre az ilyen szakirányú hallgatók képzésében szükség volt.²⁸

Szervezeti szempontból a III. Igazgatóság 14 szolgálatból, az Ellátási és Pénzügyi Irodából, Titkárságból és egészségügyi rendelőből állt. Az 1., 2., 3., 4., 5., 6., 11. és 12. szolgálatok földrajzi régiókként (Amerikai Egyesült Államok, Német Szövetségi Köztársaság és Ausztria, Franciaország és Olaszország, Görögország és Törökország, Izrael, Nagy-Britannia, más európai országok, Latin-Amerika, Ázsia és Afrika) végezték a hírszerző szolgálatok különböző fedőtevékenységgel az országba küldött ügynökei által – Románia területén – végzett kémtevékenységek, illetve a kémiszolgálatok javára végzett hírszerző tevékenységgel gyanúsított román állampolgárokkal szembeni megelőzési, megismerési, feltárási és felszámolási tevékenységüket.

A 7., 8., 9. és 10. szolgálatok a hatáskörükbe utalt objektumokban végezték a kémkedési tevékenységek megelőzése, feltárása és felszámolása céljából végzett operatív-kémelhárító munkát, lényegében az államtitok megőrzését és az információk kiszivárogtatásának megelőzését biztosítva.

A 9. szolgálat látta el a kémelhárítási tevékenységek elvégzéséhez szükséges mobil és konténeresített operatív-technikai eszközökkel az egységet; a hírszerző részlegek tisztjeivel együtt részt vett az egységen belüli operatív technikával kapcsolatos munkák elvégzésében és üzemeltetésében, és javaslatokat tett az egység megfelelő új eszközökkel történő ellátására.

A 13. és 14. szolgálatok, a Szolgáltatások, Ellátási és Pénzügyi Iroda, a Titkárság, az Operatív Nyilvántartó és az Egészségügyi Rendelő a kémelhárítási információk elemzésével és szintézisével, központi és területi ellenőrzési és irányítási, káderek kiválogatására, ellenőrzésére és megismerésére vonatkozó tevékenységi, szak- és katonai képzési, szervezési-mozgósítási, anyagi és pénzügyi ellátási, dokumentumkezelési, operatív nyilvántartási és az egységek állományának egészségügyi ellátásával kapcsolatos feladatokat láttak el.

A III. Igazgatóság biztosította a teljes logisztikát a Különleges Terrorelhárítási Harci Egység (Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă) számára is, a káderekkel, az anyagi, pénzügyi igényekkel, valamint az egység rendelőjén keresztül az egészségügyi ellátási tevékenység terén.²⁹

A III. Igazgatóság által kiszolgált objektumok:

Külügyminisztérium:
Diplomáciai Testületet Kiszolgáló Hivatal
Diplomataklub
Diplomáciai Testület Poliklinikája
Minisztertanács Főtitkársága
Központi Vezetési és Informatikai Intézet
AGERPRES külpolitikai részlege
ENSZ
UNESCO
ENSZ Demográfiai Központ
PNUD (*ENSZ Fejlesztési Programok*)
Délkelet-Európai Tanulmányok Központja
Külföldi Kulturális Kapcsolatok Román Intézete
Jogi és Nemzetközi Kapcsolatok Egyesület
Idegenforgalmi Minisztérium:
Carpați Országos Idegenforgalmi Hivatal
Tanulmányi Központ

Káderek Továbbképzési Központja
Publiturism Ügynökség
Idegenforgalmi Kiadó
Román Autóklub
Járműszállítási Idegenforgalmi Vállalat
Szórakoztatási és Idegenforgalmi Szolgáltatási Vállalat
Intercontinental Szálloda
Athenee Palace Szálloda
Ambassador Szálloda
Lido Szálloda
Nord Szálloda
Dorobanți Szálloda
Parc Szálloda
Manuc Fogadója³⁰

Az említett feladatokra tekintettel a Kémelhárítási Igazgatóságot úgy általánosan, mint a különböző részlegek szintjén létfontosságúnak tartották a politikai rezsim egyes külföldi tényezők bármilyen befolyásától vagy közvetlen beavatkozásától való megvédésében. Bár tevékenységét csak az országon belül fejtette ki, feladatai a külfölddel álltak közvetlen vagy szoros kapcsolatban. Ezért a Kémelhárítási Központnak, a CIE-vel együtt, kulcsszerepe volt Románia külpolitikai kapcsolataiban, ezek természetétől függetlenül. Ebből következik 1989 második felében tapasztalt jelentős hozzájárulása, amikor az elhárító tisztek jelezték és tájékoztatták a Securitate vezetőit a Nicolae Ceaușescu által vezetett rezsim destabilizálására irányuló, az országon kívülről és belülről kezdeményezett szándékokról, tervekről és cselekményekről.

A vizsgált időszakban három vezérőrnagy váltotta egymást az igazgatóság élén: Aristotel Stamatoiu, Ștefan Alexie és Aurelian Mortoiu. A III. Igazgatóság helyettes vezetői: Dumitru Gherguț vezérőrnagy, Ștefan Alexandru ezredes, Vergiliu Ionescu ezredes, Emil Rădulescu alezredes és Filip Teodorescu alezredes.

IV. Igazgatóság

A katonai elhárítási IV. Igazgatóság a Honvédelmi Minisztériumon, a Belügyminisztériumon és a Hazafias Gárda vezérkarain belüli katonai elhárítási tevékenység megszervezésére, koordinálására és elvégzésére szakosodott egység volt, az MI³¹ létrehozásáról, szervezetéről és működéséről szóló 130/1972. sz. (újraközölt) rendelet és az 1975-ös saját szervezeti és működési szabályzata alapján. Az említett rendelet 3. cikkelyében rögzítették, hogy *„a katonai elhárítási tevékenység célja a kémiszolgálatok vagy más hazai ellenséges elemek által a Románia Szocialista Köztársaság fegyveres erői ellen végrehajtott bármilyen ellenséges cselekmény felderítése, megelőzése és kivédése”*.

A 130/1972. sz. (újraközölt) rendeletben szereplő követelmények teljesítéséhez a IV. Igazgatóságnak a következő területeken voltak hatáskörei:

- a) a katonai elhárítási tevékenység megszervezése és elvégzése a Honvédelmi Minisztérium és a Belügyminisztérium központi igazgatóságain, hadsereg-, fegyvernemi, nagy egységi, egységi (szervezeti) parancsnokságain, a kémiszolgálatok vagy a fegyveres erők harci képessége ellen irányuló belső ellenséges elemek tevékenységének megelőzése, feltárása és felszámolása céljából;
- b) elhárítási lépések megszervezése a katonai egységekben az államtitok védelme érdekében és az információk kiszivárgása ellen;
- c) az államtitok védelmére vonatkozó törvény rendelkezései alkalmazásának rendszeres ellenőrzése a katonai egységekben; a parancsnokok támogatása a titkos dokumentumok nyilvántartásával, megőrzésével és kezelésével kapcsolatos

tevékenységben; az ezek elvesztésével, eltulajdonításával, módosulásával, rongálásával vagy megsemmisítésével, valamint bizonyos titkos jellegű adatok vagy információk elárulásával kapcsolatos esetek kivizsgálása;

d) operatív-elhárítási lépések alkalmazása a katonai objektumokon belül a kémiszolgálatok kádereinek és ügynökeinek felfedésére, akik katonákkal kapcsolatba kerülve vagy más eszközöket használva információkat igyekeztek gyűjteni Románia védelmi képességéről;

e) általános kémelhárítási tevékenység elvégzése azokban az objektumokban, körökben és helyeken, ahol fennálltak a fegyveres erők elleni bűncselekmények elkövetését elősegítő körülmények, feltételek vagy tényezők;

f) elvégezte a Honvédelmi Minisztérium által szervezett protokolltevékenységek elhárítási biztosítását, melyeken külföldi állampolgárok és román katonák vettek részt, hogy megvédje a kádereket a kémiszolgálatok akcióitól;

g) a parancsnokok támogatásával elhárítási lépéseket szervezett, hogy megakadályozza a katonai attasékat és más külföldi állampolgárokat abban, hogy közvetlen megfigyeléssel adatokat és információkat gyűjtsenek a katonai objektumokban zajló tevékenységekről;

h) a Belügyminisztérium operatív nyilvántartásaiban ellenőrizte a besorozásra váró fiatalokat, hogy megelőzzék a büntetett előéletű vagy különféle gyanakvásokra okot adók felvételét a katonai oktatási intézményekbe és a különleges egységekbe;

i) elhárítási tevékenységeket végzett a hivatalos, vagy magánútra külföldre utazó katonák és civil káderek körében, hogy megelőzzék a hazatérés megtagadását vagy olyan személyek elutazását, akik a viselkedésükkel árthattak az állam érdekeinek;

j) a katonai elhárítási munkára jellemző eszközökkel részt vett a repülőterek és kikötők őrzésében és biztonságának szavatolásában, hogy megelőzzék a légi úton történő szökéseket és a terrorista cselekményeket;

k) elhárítási szempontból biztosította az olyan különleges katonai tevékenységeket, mint: mozgósítási és riadóztatási gyakorlatok, taktikai hadgyakorlatok, fegyverzet, lőszer és harci mérgező anyagok, hogy ne kerüljön sor a hadsereg elleni ellenséges cselekményekre, és időben jelentsék a parancsnokoknak (vezetőknek) és a pártszerveknek azokat az okokat vagy jelenségeket, melyek rendkívüli eseményekhez vezethetnének;

l) elhárítási lépésekkel támogatta a parancsnokokat (vezetőket) a fegyverzetek, lőszer, robbanóanyagok, harci mérgező és radioaktív anyagok eltulajdonítása, valamint a fegyveres szökések megelőzésére irányuló tevékenységekben; nyomozást végzett a fegyverzet- és lőszer-eltulajdonítással gyanúsított személyek ellen, és ilyen típusú elvesztési vagy elidegenítési esetekben a parancsnokokkal együtt végezte a nyomozást;

m) a szakegységekkel együtt részt vett a külföldi kémiszolgálatok dezinformálását célzó lépések kidolgozásában és alkalmazásában, valamint a különleges egységek fedőtörténeteinek fenntartásában;

n) a főparancsnok látogatásai alkalmával vagy más utasítások esetén részt vett a katonai egységeken belüli biztosítási és őrzési tevékenységekben;

o) tanulmányokat és tájékoztatásokat készített a Belügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium részére a következőkről: a kémiszolgálatok vagy más honi elemek hadsereg ellen irányuló tevékenységei, a katonai információk kiszivárgását és különleges események létrejöttét elősegítő vagy megkönnyítő okok és körülmények, a katonai elhárítási munkából levonható következtetések és a szükséges lépések;

p) a haderők parancsnokainak és pártszerveinek támogatása a katonák és a civil káderek éberségének fokozásában, részt véve az utóbbiak elhárítási felkészítésében;

r) operatív-felderítő tevékenységet folytatott a börtönök állam biztonsága elleni bűncselekmények miatt elítélt foglyai, valamint a foglyok más kategóriái és az internált kiskorúak körében, akik viselkedésükkel az elhárítási tevékenység alanyai lehetnek;

s) a határsértési bűncselekmények megelőzése és megakadályozása érdekében különleges felderítő-követő tevékenységet folytatott a határőrségi egységek és magasabb egységek – ahol voltak határvédelmi elhárító tisztek – őrzési területén, a területi biztonsági szervek által kiszolgált objektumok kivételével, és támogatta az

ezen a területen tevékenykedő rendőrőrsök vezetőit az általános felderítő megfigyelés megszervezésében és elvégzésében.³²

A fentebbi feladatok ellátásában a következő kötelezettségekkel és jogokkal rendelkeztek a katonai elhárítási szervek:

a) kémelhárító hálózat létrehozása a Honvédelmi Minisztériumon belüli, a Belügyminisztérium egységeihez és a Hazafias Gárdák vezérkaraihoz tartozó, valamint a katonai objektumokban található tisztekből, műszaki tiszthelyettesekből, tiszthelyettesekből, sorkatonákból és civil káderekből;

b) a parancsnokok és a pártszervek tájékoztatása a negatív lelkiállapotokat vagy az egységek harcképességét hátrányosan befolyásolni képes tevékenységeket elősegítő okokról, illetve a különleges események megelőzéséhez szükséges támogatás megadása;

c) a katonai egységekben belül előkészítő tevékenységet végeztek a törvény által a biztonsági szervek hatáskörébe helyezett bűncselekmények kivizsgálásához, és a szakszervekkel együtt részt vettek a szabotázs és diverzió gyanúját felvető különleges események, a légi és hajókatasztrófák, a fegyverek, lőszer, robbanóanyagok, mérgező vagy radioaktív anyagok eltulajdonításával vagy elvesztésével járó események kivizsgálásában;

d) igazoltatást követően megállapították a törvényi rendelkezéseket megsértő vagy ezzel gyanúsított katonák és személyek kilétét;

e) a szolgálati feladatok ellátása érdekében, a törvényi rendelkezések által meghatározott esetekben és feltételekkel behatoltak magánszemélyek lakásába;

f) amikor egyes katonai egységek katonái vagy civil káderei elkövették a büntető törvénykönyvben szereplő bűncselekmények valamelyikét, a katonai elhárítási szervek a nyomozás megkezdése és az ügy megoldása érdekében megküldték a Vizsgálati Igazgatóságnak a bűncselekmény elkövetését tanúsító anyagokat.

Tettenéres bűncselekmények esetén a katonai elhárítási szervek lépéseket tettek a katonák vagy civil káderek őrizetbe vétele érdekében, és azonnal jelentették ezt a parancsnokoknak (vezetőknek) és – esetenként – az illetékes pártszerveknek. Az elhárító tiszteknek az elhárítással kapcsolatos feladatok ellátása érdekében hozzáférésük volt az általuk elhárítási szempontból biztosított egységek minden munkarészlegéhez (szervezés-mozgósítás, titkos dokumentumok, titkosítás stb.).³³

A katonai elhárítási igazgatóság szervezete a Honvédelmi Minisztérium és a M.I. struktúráját követte, a belügyminiszter által elfogadott szervezeti alapszabályzat alapján és elhárítási szolgálatok és irodák működtek az alárendeltségében. A katonai elhárítási szolgálatok a Honvédelmi Minisztérium és Belügyminisztérium Fővezérkara, hadsereg- és fegyvernem-parancsnokságok (illetve az azoknak megfelelő szervek) mellett működtek, és olyan elhárítási irodák alkották, melyek az alárendelt egységekben működtek.

A katonai elhárítási igazgatóság struktúrája a következő volt:

a) 1. szolgálat – a Honvédelmi Minisztérium következő egységeiben biztosította az elhárítási tevékenységet: Hírszerző Igazgatóság; Egészségügyi Igazgatóság; Hadtörténeti Kutatási Intézet; Titkársági-Jogi Intézet; Pénzügyi Igazgatóság; Katonai Bíróságok Igazgatósága; Katonai Ügyészség, külföldi attasék és katonák, katonai dezinformáció, protokolltevékenységek, külföldi katonai delegációk; ellenőrzési és irányítási tevékenység.

b) 2. szolgálat – az operatív technika kezelése: beszerelés, karbantartás, javítás, fotózás-filmezés.

c) 3. szolgálat – káderek és oktatás a következő részlegekkel: káderek, oktatás, szervezés-mozgósítás és elhárítási felkészítés.

d) 4. Iroda – tájékoztatás és dokumentáció.

e) 5. Iroda – titkárság.

f) 6. szolgálat – a belügyi csapatok katonai elhárítása, a következő elhárítási irodákkal: Securitate-csapatok, a bukaresti, craiovai, temesvári, kolozsvári, brassói, konstancai Securitate-dandárok parancsnoksága, a tűzoltósági parancsnokság.

g) 7. szolgálat – a Milícia Főfelügyelőségének katonai elhárítása a következő elhárítási irodákkal: Milícia Főfelügyelősége, Bukarest Megyei Jogú Város Felügyelősége, valamint a Belügyminisztérium megyei felügyelőségeinek, illetve az Állami Levéltár Főigazgatósága és az Útleveél Igazgatóság milicista elhárító tisztjei.

h) 8. szolgálat – a Börtönök Főigazgatósága katonai elhárításának a börtönök elhárító tisztjei voltak alárendelve.

i) 9. Iroda – a Belügyminisztérium Szolgáltatási és Ellátási Parancsnoksága számára.

j) 10. Iroda – tartalékosok: a Belügyminisztérium katonai iskoláinak elhárító tisztjei voltak alárendelve.

k) 11. szolgálat – a Fővezérkar katonai elhárítása, az alábbi elhárítási irodákkal: Fővezérkar és Katonai Akadémia; a híradócsapatok parancsnoksága és a bukaresti, kolozsvári, bákói (Bacău) területi parancsnokságok.

l) 12. szolgálat – a Honvédelmi Minisztérium fegyvernemi parancsnoksági és főigazgatósági katonai elhárítása, az alábbi irodákkal: Gyalogsági és Páncélos Parancsnokság; Tüzérségi Parancsnokság; Utász Parancsnokság; Szolgáltatási Parancsnokság; Ellátmányi Főigazgatóság; Vasúti Dandár; Út- és Hídépítő Dandár.

m) 13. szolgálat – a 2. Hadsereg katonai elhárítása, a következő elhárítási irodákkal: Hadsereg-parancsnokság; 1. Gépesített Hadosztály; 2. Gépesített Hadosztály; 9. Gépesített Hadosztály; 10. Gépesített Hadosztály; 57. Tankadosztály; 67. Gépesített Hadosztály; 4. Hegyivadász Dandár.

n) 14. szolgálat – a 3. Hadsereg katonai elhárítása, a következő elhárítási irodákkal: Hadsereg-parancsnokság; 6. Tankadosztály; 11. Gépesített Hadosztály; 81. Gépesített Hadosztály; 2. Hegyivadász Dandár.

o) 15. szolgálat – a Területi Légvédelmi Parancsnokság katonai elhárítása, a következő elhárítási irodákkal: Területi Légvédelmi Parancsnokság; 16. Területi Légvédelmi Hadosztály; 34. Területi Légvédelmi Hadosztály; 1. Légvédelmi Rakétadandár; 11. Légvédelmi Rakétaezred; Polgári Légügyi Parancsnokság – Román Légi Társaság (TAROM).

p) 16. szolgálat – a Haditengerészeti Parancsnokság katonai elhárítása, a következő elhárítási irodákkal: a Haditengerészet és a Rakétahordozó Hajók Dandárjának Parancsnoksága; 42. Haditengerészeti Hadosztály; konstancai haditengerészeti egységek.

r) 17. szolgálat – a határőr csapatok parancsnokságának katonai elhárítása, az 1., 2., 3., 4., 5., 9. határőrdandárok elhárítási irodáival és a határrendészeti elhárítási irodával.³⁴

Minden egyes részlegnek jól meghatározott hatáskörei voltak:

a) 1. szolgálat:

– megszervezte és elvégezte az igazgatóság vezetője által meghatározott katonai elhárítási tevékenységet a Honvédelmi Minisztérium központi igazgatóságaiban, amelynek célja a kémiszolgálatok vagy az ellenséges elemek ezen egységek harci képessége ellen irányuló cselekedeteinek megelőzése, feltárása és felszámolása;

– a III. Igazgatóság szolgálataival együttműködve lépéseket tett a katonai attasék és más külföldi állampolgárok, valamint a Romániában akkreditált külföldi képviselőket meglátogatók tevékenységének ellenőrzésére és dokumentálására;

– lépéseket tett és támogatta a többi elhárítási szolgálatot azoknak a turistáknak és más külföldi állampolgároknak a beazonosításában és ellenőrzésében, akik gyanús kapcsolatokat alakítottak ki katonákkal és civil káderekkel, vagy a hadsereggel kapcsolatos ügyek iránt érdeklődtek;

- elhárítási biztosítást nyújtott az országba látogató külföldi katonai delegációknak, és támogatást nyújtott a többi szolgálatnak a Honvédelmi Minisztérium külföldre utazó delegációi elhárítási biztosításához;

- a III. Igazgatóság szolgálataival és a többi elhárítási szolgálattal lépéseket tettek azoknak a protokolltevékenységeknek az elhárítási biztosításához, melyeken katonai káderek és diplomaták vagy más külföldi állampolgárok vettek részt;

- a szakosodott egységekkel közösen együttműködtek a kémszolgálatok bizonyos különleges katonai objektumokkal vagy tevékenységekkel kapcsolatos dezinformációját szolgáló lépések kidolgozásában és végrehajtásában, valamint az egyes különleges egységek fedőtörténeteinek fenntartásában;

- lépéseket dolgozott ki és koordinálta a többi elhárítási szolgálat tevékenységét az ellenséges tartalmú, a katonai egységekben megjelent vagy terjesztett iratok szerzőinek azonosítása érdekében;

- az igazgatóság vezetőjének utasítására végrehajtotta a katonai elhárítási apparátus ellenőrzésével és irányításával kapcsolatos tevékenységet.³⁵

b) 2. szolgálat:

- a technikai eszközöknek a bukaresti helyőrséghez tartozó elhárítási szervek általi használatából származó anyagok továbbítását biztosította;

- elvégezte a technikai eszközök telepítését és megszervezte az üzemeltetésüket;

- fényképezésekkel, filmezésekkel, vagy más eszközökkel részt vett egyes diplomaták vagy más külföldi állampolgárok katonai egységek közelében, protokolltevékenységek vagy más különleges katonai akciók alkalmával végzett tevékenységének dokumentálásában;

- ellenőrizte és támogatást nyújtott az igazgatóság többi részlegének a felszerelésükhöz tartozó technikai eszközök megfelelő karbantartásához és üzemeltetéséhez.³⁶

c) 3. szolgálat:

- végrehajtotta az összes, káderekkel kapcsolatos feladatot: a személyzeti állomány szabad tisztségeibe felvenni szándékozott személyek kiválasztása és ellenőrzése, az igazgatóság tevékenységének támogatása a káderek kinevelésében, előmenetelében és a kádertartalék-képzésben; összeállította és bemutatta az előléptetésekhez, kitüntetésekhez, kinevezésekhez és leváltásokhoz, nyugdíjazásokhoz szükséges dokumentációt; biztosította az igazgatóság kádereinek személyes nyilvántartását;

- összeállította a Belügyminisztérium vezetősége által kért és az igazgatóság személyzeti állományának módosításához szükséges káder- és oktatási ügyekkel kapcsolatos feladatokat;

- elvégzett különféle, az igazgatóság vezetősége által elrendelt tevékenységet a szak- és katonai képzés megszervezése és végrehajtása terén; jelölteket javasolt a katonai iskolákba, tovább- és szakképzésekre, valamint a Katonai Akadémiába vagy más felsőoktatási intézményekbe;

- végrehajtotta az igazgatóság mozgósítási feladatait, és javaslatokat tett a felszerelésre és az ellátmányra; biztosította a mozgósítások esetén az igazgatóság állományába tartozó tartalékos tisztek, műszaki tiszthelyettesek és tiszthelyettesek nyilvántartását;

- összeállította a Honvédelmi Minisztérium katonái és civil személyzete elhárítási felkészítési programjának tervezetét, valamint más ezzel kapcsolatos beszámolókat; biztosította olyan anyagok sajtón, filmekben és nyomtatványokon keresztüli terjesztését, melyek hozzájárulhattak a lakosság elhárítási felkészítéséhez.³⁷

d) 4. Iroda:

- tájékoztató anyagokat készített a fegyveres erőkön belüli legkülönösebb ügyekről és eseményekről;
- tanulmányokat és összefoglalókat készített a külföldi kémszolgálatok által a hadsereg ellen alkalmazott módszerekkel és eszközökkel kapcsolatos főbb kérdésekről;
- részt vett a munkatervezési anyagok összeállításában, és figyelemmel kísérte az előírt feladatok végrehajtását;
- összeállította és folyamatosan frissítette a katonai elhárítási tevékenység elvégzéséhez szükséges központosított nyilvántartásokat;
- támogatta a szolgálatok által kifejtett tájékoztatási tevékenységet.³⁸

e) 5. Iroda:

- végrehajtotta az igazgatóság összes titkársági feladatát, és megszervezte az állam- és szolgálati titoknak tekintett dokumentumok nyilvántartását, megőrzését, sokszorosítását és kezelését; támogatta és ellenőrizte az elhárítási szolgálatokat és irodákat az ezzel kapcsolatos tevékenységükben, és a munka javítására vonatkozó javaslatokat tett az igazgatóság vezetőjének;
- javaslatokat tett a CIS-alap (*Cheltuieii Informative Speciale – Különleges Hírszerzési Költségek*) tervezésére, nyilvántartotta az igazgatóság keretében ebből az alapból történt kifizetéseket;
- összeállította és folyamatosan frissítette az igazgatóság riadóztatási tervét.³⁹

A katonai elhárítás 6–8. és 11–17. szolgálatainak, valamint 9. és 10. irodáinak szigorúan csak az elhárítási tevékenységük tárgyát képező egységekkel és objektumokkal kapcsolatosan voltak feladataik; a 8. szolgálat az állam biztonsága elleni bűncselekmények miatt elítélt, valamint olyan rabok körében végzett operatív-felderítő tevékenységet, akik a viselkedésükkel az elhárítási tevékenység alanyaivá váltak;

A 17. szolgálat, a határsértési bűncselekmények megelőzésére és felszámolására irányuló feladatain kívül, különleges felderítő tevékenységet végzett a határőrségi egységek és nagyegységek őrzésébe tartozó területeken – ahol voltak határővezeti elhárító tisztek –, a területi biztonsági szervek által kiszolgált objektumok kivételével, támogatást nyújtott az ezekben a körzetekben tevékenykedő Milícia-őrsök vezetőinek az általános felderítői felügyelet megszervezéséhez és végrehajtásához.⁴⁰

A Katonai Elhárítási Igazgatóság tevékenységére vonatkozó záró rendelkezések közül meg kell említeni azokat, amelyek a katonai elhárító tisztek jogállását szabályozták: a Katonai Elhárítási Igazgatóság állományát a Belügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium politikailag-ideológiailag és katonailag jól felkészült és ugyanakkor az elhárítási munkához szükséges képességekkel is rendelkező tisztekből, műszaki tiszthelyetteseiből és tiszthelyetteseiből töltötték fel; az elhárító tisztek azon egység fegyvernemének egyenruháját viselték, amelyben a tevékenységüket végezték, egyes operatív ügyek megoldásához civil és szolgálati ruházatot is használhattak.

A katonai felkészítést a teljes állomány az egységeken belül, azon a szinten végezte, melyet elhárítási szempontból biztosított.⁴¹ A többi igazgatóságtól eltérően a katonai elhárítás belügyi egységeken belüli tevékenysége egy sor, a belső szabályzatban rögzített jellegzetességet feltételezett – az elhárítási szervek a felderítési tevékenység összes eszközét használhatták, a következő megkötésekkel:

a) Nem lehetett együttműködőket vagy informátorokat beszervezni a Securitate és a Milícia már operatív-felderítő tevékenységet végző tisztjei, műszaki tiszthelyettesei és tiszthelyettesei közül. Különleges esetekben, amikor más forrásokból nem lehetett ellenőrizni a fentebbiek körébe tartozó személyekre vonatkozó információkat, az egységek parancsnokai (vezetői), az elhárítási szervek kérésére, ilyen értelmű szolgálati feladatot adhattak a beosztottnak.

b) A Belügyminisztérium hivatásos állománya és civil személyzete nem kerülhetett be a megfigyelési dossziékba és az operatív nyilvántartásokba sem.

c) A Belügyminisztérium hivatásos állományából és civil személyzete köréből kikerülő együttműködők, az informátorok, a rezidensek és találkozási lakásokat fenntartók hálózatba való felvételére és eltávolítására vonatkozó engedélyeket a belügyminisztérium utasítására adták ki.

d) A katonai elhárítási szervek elhárító hálózatát alkotó, a Securitate- és tűzoltóegységek sorkatonáiból, a katonai iskolák diákjaiból, civil személyzet tagjaiból, rabokból és átnevelési központokba internált kiskorúakból beszervezett személyekről nem készült személyi anyag.

A Katonai Elhárítási Igazgatóság támogatást nyújtott a Börtönök Főigazgatóságának azon káderek ellenőrzéséhez, irányításához és felkészítéséhez, akiknek a rabok és az átnevelési központokba internált kiskorúak körében folytatott felderítő felügyelet volt a feladatuk.

A Katonai Elhárítási Igazgatóság jelentette a Belügyminisztérium vezetőségének azokat az előfeltételeket és tényeket, melyek rendkívüli eseményekhez vagy anyagi károkhoz, egyes káderek nem megfelelő viselkedéséhez és a munkajogi normák megsértéséhez, negatív hangulathoz, visszaélésekhez vagy olyan más helyzetekhez vezethettek, melyek árthattak a belügyi egységek harci és cselekvési képességeinek.⁴²

Az igazgatóságon rendszeresen összeállított dokumentumok:

1. Hírigény (évente)
2. Munkaterv (negyedévente)
3. Közlönyök és tájékoztató jelentések a Belügyminisztérium, a Honvédelmi Minisztérium vezetőségének és a RKP KB katonai és jogi ügyekért felelős részlegének – az anyagok összeállítása naponta vagy igény szerint történt.
4. A minisztérium vezetőségétől kapott feladatok végrehajtásának cselekvési terve – rendszeresen.

Az anyagokat az igazgatóság vezetősége és az igazgatóság tájékoztatási-dokumentációs irodája készítette.⁴³

A katonai elhárítással foglalkozó IV. Igazgatóság állandó vita tárgya volt a két minisztérium: a Belügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium között. Az a tény, hogy az igazgatóság a Belügyminisztériumnak volt alárendelve, és hogy ezen minisztérium minden káderét – még a saját szabályzatokon keresztül is – védték az elhárítással szemben, állandó elégedetlenséget okozott a Honvédelmi Minisztériumban. Ezenkívül a IV. Igazgatóság kádereinek több mint 90 százaléka a hadsereg legjobb tisztjei közül került ki, akiket vagy a katonai iskolákban, vagy a katonai akadémián szereztek be. Ezekhez társult az is, hogy a Securitate vezetői a katonai elhárításon keresztül minden további nélkül betekintést kaptak a hadsereg ügyeibe. Ezért aztán mindkét fél gyakran vádolta a másikat árulással vagy beavatkozással.⁴⁴

A IV. Igazgatóságot a vizsgált időszakban egymást követően Florea Gheorghe vezérőrnagy és Vasile Gheorghe altábornagy vezette. Az igazgatóság vezetőjének helyettesei a következők voltak: Pețanța Dumitru alezredes, Uță Mihai őrnagy, Chelariu Stelian alezredes, Petrea Ioan ezredes, Ștefan Constantin ezredes.

A biztonságért és őrzésért felelős V. Igazgatóságot már 1973 augusztusában létrehozták, és az RKP vezetőségének őrzése, valamint a Romániába látogató állam- és kormányfők, valamint külföldi delegációk védelme volt a fő feladata. A hatáskörébe tartozott a RKP KB székházainak őrzése is. Ezt az igazgatóságot a 80-as években Marin Neagoe vezérőrnagy vezette.

VI. Igazgatóság – Vizsgálati

A Belügyminisztérium belső szabályzata és utasításai szerint ez az igazgatóság a következő hatáskörökkel rendelkezett:

- bűnvádi nyomozás a Securitate nyomozószerveinek hatáskörébe tartozó bűncselekmények esetében;
- a biztonsági operatív-hírszerző szervek által elfogadott és közvitára bocsátott figyelmeztető lépések törvényességének ellenőrzése;
- az őrizetbe vételi és előzetes letartóztatási helyek kialakítása;
- tanulmányok kidolgozása a bűnözés helyzetéről, okairól és a szükséges lépésekről. Negyedévente tájékoztatókat készített a legfontosabb ügyekkel kapcsolatos bűnvádi nyomozásról, melyeket bemutatott a Belügyminisztérium vezetőségének.⁴⁵

Az igazgatóság szervezeti felépítése:⁴⁶

Az egység vezetősége

I. Szolgálat – a Securitate nyomozószerveinek hatáskörébe tartozó bűncselekmények kivizsgálása.

II. Szolgálat – műszaki-operatív tanulmányok és eljárások.

Titkárság és különleges ügyek.

A IV. Igazgatóság fogdájának őrzéséért és kiszolgálásáért felelős alegység:

- fogdaőrzés;
- letartóztatottak egészségügyi ellátása;
- fogda kiszolgálása.

Létszám: 40 tiszt, 33 tiszthelyettes, 13 civil alkalmazott.⁴⁷

A Securitate, bár rendelkezésére állt ez az igazgatóság, nagyon sok helyzetben inkább fedetten dolgozott. Az általa biztosított információk alapján az ellenséges személyeket a Milícia „nyugtatta le” éppen azokra a tettekre történő hivatkozással, melyek köztörvényes bűncselekményeknek számítottak, és melyek miatt bűnvádilag felelősségre vonhatók voltak. A Securitate csak nagyon nyilvánvaló ügyekben – Paul Goma, Vlad Georgescu stb. – folytatott bűnvádi nyomozást, és akkor is csak politikai döntés alapján és kémkedési ügyek kivizsgálásának ürügyén. Ezen ügyek egyikében sem jutottak el bírósági perig.⁴⁸

Ezzel szemben a bűnvádi nyomozásokért felelős VI. Igazgatóság „hasznosnak” bizonyult a motrui sztrájkjal (1981), a brassói tüntetésekkel (1987. november 15.), a Mircea Răceanu-üggyel, a „hatok levelének” szerzőivel (a Vizsgálati igazgatósággal „elbeszélgetők” egyike Gheorghe Apostol⁴⁹ volt) stb. kapcsolatos nyomozásokban.

Az igazgatóságot a 80-as években Vasile Gheorghe ezredes vezette. A helyettesek között volt: Ilie Avădani ezredes és Pătru Morariu ezredes.

A szocialista országokért felelős független elhárítási egység (UM 0110)

Az 1978 szeptemberének végén létrehozott 0110-es Katonai Egység a korábbi UM 0920/A jogutódja volt. A szovjet tömbhöz tartozó országokkal kapcsolatos kémelhárítással, a szovjet titkosszolgálatok Románia területén kifejtett tevékenységének figyelésével, az ügynökhálózatuk felderítésével és felügyeletével, valamint a nómenklatúrában fontos pozícióban lévő források semlegesítésével foglalkozott. Az UM 0110 legutolsó parancsnoka, Victor Neculicioiu 1990 utáni nyilatkozata szerint a KGB Romániával szembeni műveleti helyzete „eléggye egyértelmű” volt, és ugyanolyan ellenségesnek tekintették, „mint bármely másik nyugati állam” hírszerző szervét. Az

egység négy igazgatóságából állt, ebből kettő kizárólag a KGB és a GRU romániai műveleteivel foglalkozott, egy másikat (ugyanakkora létszámmal és forrásokkal, mint az előző kettő) a magyar és a jugoszláv kémszolgálat műveleteinek visszaverésére szánták, míg az utolsó a többi szocialista ország vagy az ázsiai, afrikai és latin-amerikai szovjetbarát rezsimok hírszerző szolgálataival foglalkozott.⁵⁰

Az egységnek Victor Neculicioiu vezérőrnagy volt az utolsó parancsnoka, akinek Vasile Lupu ezredes volt a helyettese. Az UM 0110 állományába 1989 decemberében 264 tiszt, 8 távközlésre és operatív technikára szakosodott tiszt, 15 tiszthelyettes és 17 polgári alkalmazott tartozott.

A Kulturális, Sajtó- és Kiadói Szolgálat a 130/1972. sz. rendelet alapján működött, a belügyminiszter utasítására jött létre, és tevékenységét „a pártdokumentumok, a hatályos törvények, utasítások és útmutatások alapján fejtette ki, a Belügyminisztérium apparátusának nevelése, képzése és tájékoztatása, valamint a lakosság soraiban kifejtett propaganda területén. A különböző területeken végzett tevékenységében az egységet támogatja a Politikai-ideológiai, Kulturális, Sajtó, Kiadói és Filmművészeti Bizottság, együttműködik a Belügyminisztérium Káder- és Oktatási Igazgatóságával, a minisztérium többi egységével, szervével és alakulatával, a központi sajtószervekkel, a kulturális intézményekkel és alkotói szövetségekkel”.

A feladatok közül kiemelendő: a *Securitatea* belső szakközlöny megszervezése és szerkesztése, az *În slujba patriei* (A haza szolgálatában) hírlap és a *Pentru Patrie* (A hazáért) folyóirat szerkesztőségeinek, valamint az M.I. Filmkészítő Szolgálatának irányítása és ellenőrzése. A Kulturális Szolgálat ellenőrizte a *Revista Arhivelor* (Levéltárak Folyóirata), a *Paza contra incendiilor* (Tűzesetek elleni védelem), a *Buletinul miliției* (Rendőrségi Közlöny), a *DGP Buletinul internje* (Belső Közlöny), a *Reeducarea minorilor* (Kiskorúak Átnevelése) közlöny, a *Buletinul trupelor de securitate* (Securitate-csapatok közlönye) és a *Buletinul pompierilor* (Tűzoltók Közlönye) szerkesztőségi tevékenységét.

A Kulturális, Sajtó- és Kiadói Szolgálat a központi Securitate-, Milícia- és börtönegységek támogatásával megszervezte „a lakosság körében végzett propagandatevékenységet a törvények népszerűsítése és az állampolgároknak az államtitok, a szocialista tulajdon, a személyek, a közrend és köznyugalom védelmével kapcsolatos bűncselekményekről történő tájékoztatása érdekében”, e célból együttműködve a sajtóval, a rádió-televízió társasággal, a művészeti és kulturális intézményekkel stb.⁵¹

Az Elemző, Dokumentációs és Nyilvántartási Munkaközösség összesítette és foglalta össze a Belügyminisztérium központi és helyi egységei által megszerzett adatokat és információkat; összeállította az *Arta* (Művészet) c. tájékoztató közlönyt vagy más anyagokat a minisztérium és a központi egységek vezetőségének operatív tájékoztatása érdekében; kidolgozta és az M.I. egységek rendelkezésére bocsátotta a terrorizmus elleni fellépésre szánt egységek felkészítéséhez szükséges dokumentumokat; megszervezte és vezette a terrorista csoportosulásokhoz tartozással gyanúsított összes külföldi vagy román állampolgár és kapcsolataik operatív nyilvántartását; elvégezte a területtel kapcsolatos titkársági feladatokat és nyilvántartotta az egységbe be- és onnan kikerülő dokumentumokat; megoldotta a CIS-alap felhasználásával kapcsolatos ügyeket.

Az Operatív Technikai Munkaközösség tanulmányozta és az Operatív Technikai és Távközlési Parancsnoksággal, valamint a Szolgáltatási és Ellátási Parancsnoksággal együtt

– kidolgozta a terrorista csoportosulások felszereléséhez tartozó robbanóanyagok hatástalanításához szükséges eljárásokat és módszereket, valamint az egységek fegyverzetrel és más különleges harci eszközökkel történő ellátását;

- végrehajtotta az egység hatáskörébe tartozó személyek csomagjainak titkos átkutatását; mobil műszaki eszközök felhasználásával felvételeket készített és lefényképezte a titkos házkutatások során talált anyagokat;
- biztosította az egység felszereléséhez tartozó távközlési eszközök működését és a terrorista cselekmények kivédését szolgáló lépések végrehajtásában részt vevő egységekkel fenntartott (rádió) kapcsolatok megfelelő állapotát.

Informatikai és Dokumentációs Központ (Centrul de Informatică și Documentare – CID)

A CID *Szervezeti és működési szabályzatát* a Belügyminisztérium létrehozásáról, szervezetéről és működéséről szóló, 1972. április 19-i 130. sz. rendelet határozatai alapján állították össze. Megemlítendő, hogy ennek kidolgozásában figyelembe vették az informatikai tevékenység egységes megszervezéséről szóló 1973. augusztus 22-i 499. sz. rendelet, a Belügyminisztérium Számítógépes Központjának létrehozásáról szóló 1970. július 14-i 987. sz. MTH (*Minisztertanácsi Határozat*), a Dokumentációs Tájékoztatási Hivatal létrehozásáról és működéséről szóló 1974. április 25-i 138. sz. rendelet és az 1974. december 19-i 1598. sz. MTH rendelkezéseit is.⁵²

Szervezetét illetően az Informatikai és Dokumentációs Központban négy különálló tevékenységi részleg működött, melyek fő célkitűzései, munkakapcsolatai és szervezeti struktúrái a következőképpen néztek ki:

Az 1970. július 14-i 987. sz. MTH alapján létrehozott Számítógépes Központ fő célja az MI központi és területi egységei információs rendszerének tökéletesítése volt az adatok és az információk feldolgozásának automatizálásával.

Feladatai ellátása során együttműködött vagy munkakapcsolatokat tartott fenn a Milícia Főfelügyelőségével, a Belügyminisztérium főigazgatóságaival, parancsnokságaival, igazgatóságaival és más központi és helyi egységeivel, valamint más gazdasági intézményekkel és szervezetekkel, számítógépes központokkal vagy bizonyos számítástechnikai felszereléseket, dokumentációkat és tapasztalatcseréket biztosító külföldi cégekkel.

Az informatikai tevékenység egységes megszervezéséről szóló 1973. augusztus 22-i 499. sz. rendelet rendelkezéseinek megfelelően a Számítógépes Központ struktúrája 3 műhelyből, 2 munkaközösségből és egy alakulattól, nevezetesen a programmodelleket és -rendszereket kidolgozó, felszerelésfejlesztő, felkészítő munkaközösségből; az informatikai rendszereket tervező és szervező (elemző) műhelyből; a programozási műhelyből; az informatikai rendszerek bevezetéséért felelős munkaközösségből; a felszereléseket üzemeltető műhelyből; a karbantartási és javítási alakulattól állt.

A Számítógépes Központ feladatai:

1. a Belügyminisztérium, valamint egységei specifikus igényeit kielégítő informatikai rendszerek tervezésével kapcsolatos kutatások elvégzése, modellek kidolgozása és végrehajtása, lehetőség szerint tipizált tervek alkalmazásával;
2. részt vett az információs rendszereknek a Belügyminisztérium parancsnokságainak, főigazgatóságainak és igazgatóságainak profiljába illeszkedő racionalizálásában és tökéletesítésében;
3. elvégezte az adatok számítógépes feldolgozását, figyelemmel kísérve ezek hatékony felhasználását;
4. az automata feldolgozásra kijelölt egységeknél elvégezte és megszervezte az adatok előkészítését;
5. javaslatokat tett a számítástechnikai felszerelések beszerzésére;

6. programokat és programcsomagokat dolgozott ki és alakított át, és biztosította a frissítésüket;

7. biztosította saját káderei kiképzését a szükséges szakterületekre, a Független Káder- és Oktatási Szolgálattal együttműködésben előkészítette az automata feldolgozásra kijelölt vagy adatgazda-egységek informatikusainak képzését, biztosította azoknak a személyeknek a kiképzését, akiket a Számítógépes Központba bekerülő és az onnan kikerülő adatok és információk begyűjtésében, kodifikálásában, átadásában és fogadásában terveztek felhasználni;

8. technikai szakmai támogatást nyújtott a Belügyminisztérium informatikai rendszereket használó egységeinek.⁵³

Az Operatív Nyilvántartási, Tájékoztatási és Dokumentációs Részleg volt a Securitate apparátusának azon szakintézménye, melynek hatáskörébe az Állambiztonsággal és a levéltári anyagok megőrzésével kapcsolatba kerülő személyekre és esetekre vonatkozó adatok és információk feldolgozása, rendezése, valamint nyilvántartások és archívumok segítségével történő hasznosítása tartozott.

Az Operatív Nyilvántartási, Tájékoztatási és Dokumentációs Egység két szolgálatból állt, nevezetesen az Általános Nyilvántartási Szolgálatból és a Dokumentációs Tájékoztatási Hivatalból. Az egység feladatai a következők voltak:

1. feldolgozta a központi és megyei biztonsági egységek és a Belügyminisztérium Bukaresti Felügyelősege operatív-hírszerző munkájának tárgyát képező esetekre és személyekre vonatkozó adatokat és nyilvántartási információkat;

2. a belügyminisztérium utasításai alapján megszervezte a Securitate nyilvántartásait, és az operatív helyzet alakulásától függően javaslatokat tett tartalmuk javítására;

3. támogatta a Securitate és a Milícia szervei operatív-hírszerző lépéseinek a megvalósulását, megfelelő gyorsasággal a rendelkezésükre bocsátva az általuk kért adatokat és információkat;

4. rugalmas adatfogadási, -tárolási és -kiadási formák kialakításával biztosította a Securitate-nyilvántartások használhatóságát;

5. gondoskodott a Securitate-nyilvántartások használhatóságáról és hatékonyságáról, az adatok folyamatos bevitelével és a bekövetkező módosulások átvezetésével biztosítva azok frissítését;

6. a Securitate-nyilvántartásokban megtalálható adatok alapján tanulmányokat és elemzéseket készített, amelyeket a döntéshozók rendelkezésére bocsátott;

7. biztosította a szükséges dokumentációs háttérrel ahhoz, hogy a Securitate-egységek hasznosíthassák a nyilvántartásokban szereplő – kategóriákba sorolt – esetek és személyek anyagát, hogy ezekből hasznos következtetéseket vonhassanak le operatív tevékenységükkel kapcsolatosan, továbbá ez a háttér visszajelzést adott a megtett intézkedéseik stádiumáról, üteméről, szintjéről és hatékonyságáról;

8. irányítási és támogatási tevékenységet végzett a területi egységek nyilvántartási szerveinél.⁵⁴

Az Általános Nyilvántartási Szolgálat szintén jól meghatározott feladatokat látott el:

1. megszervezte az országos általános dokumentációs karterozást és a nyilvántartási munka útmutatásai által leírt kategóriákba beleillő személyekre vonatkozó különleges nyilvántartásokat, végrehajtva az adatok frissítését az az ezen személyek operatív helyzetében bekövetkezett változások átvezetésével;

2. biztosította a munkabázis, a hírszerző hálózat nyilvántartásába, a különleges nyilvántartásokba újonnan bekerült személyekre vonatkozó, valamint a Securitate-archívumok operatív feldolgozásából keletkezett adatok bevezetését az általános dokumentációs karterrendszerbe;

3. biztosította a Securitate központi egységei munkabázis-nyilvántartásának, valamint a Securitate-szervek különleges megfigyelése alatt országosan álló személyek és esetek nyilvántartásának használhatóságát;

4. tájékoztatta a központi és megyei egységek vezetőségét a haladó jellegű vagy a munkabázis részét képező egyes személyi kategóriák összetételére vonatkozó változásokról;

5. a Belügyminisztérium operatív egységeinek kérésére a nyilvántartásokban ellenőrizte az e szervek tevékenységének alanyát képező személyeket, és átadta számukra a meglévő adatokat;

6. kapcsolati összefüggéseket állított fel azokról a Securitate-apparátus számára fontos személyekről, akik szerepeltek az archivált anyagokban;

7. a PCTF-ektől (*Határátkelési Ellenőrzési Pontok*) kapott tájékoztatások alapján nyilvántartotta az ideiglenesen az országba érkezett külföldieket, a belügyminisztérium utasításai alapján kialakított kategóriákba rendezte őket, és jelezte az egységeknek azon személyek Romániába érkezését, akik ez utóbbiak számára jelentőséggel bírtak;

8. összesítette a Romániába látogató külföldiekről és a Bukaresten lakóhellyel rendelkező román állampolgárokra vonatkozó (az általános felderítő megfigyelésből származó) operatív tartalmú információkat, ezeket kiegészítette a nyilvántartásokban és archívumokban szereplő adatokkal, és az illetékes operatív egységeknek továbbította hasznosításra azokat, amelyek alapját képezhették felderítő megfigyeléseknek.**55**

Az Archiválási, Feldolgozási, Helyreállítási és Mikrofilmezési Részleg a következő feladatokat látta el:

1. megkapta a Securitate központi egységeitől és a Belügyminisztérium Bukaresti Felügyelőségétől az operatív tartalmú archívumi, valamint általános operatív jellegű anyagait, ezeket regisztrálta, állományokba rendezte, konzerválta és tanulmányozásra az érdekelt Securitate-egységek, valamint az ügyészégi és bírósági szervek rendelkezésére bocsátotta;

2. végrehajtotta a rendezetlen anyagok szűrését és kiválogatását, nyilvántartásba véve a Securitate-szervek számára fontos dokumentumokat;

3. végrehajtotta az archívumokban szereplő dokumentumok tematikus feldolgozását, és megszervezte a nyilvántartásukat;

4. szelektív módon végrehajtotta az Informatikai és Dokumentációs Központban meglévő Securitate-archívumokban szereplő lezárt ügyek mikrofilmre másolását, előhívta és ellenőrizte az egységen belül készült, valamint a felügyelőségektől származó mikrofilmeket, megszervezte a nyilvántartásukat és megőrzésüket;

5. útmutatást és támogatást nyújtott az operatív és nem operatív archívumok rendezésében, valamint a Belügyminisztérium központi és területi egységeiben zajló mikrofilmezési tevékenységben.**56**

A Tájékoztató Közlöny Részleg a következő két fő feladatot látta el:

1. a Belügyminisztérium egységeitől fogadta a törvény által védett értékek és társadalmi kapcsolatok veszélyeztetésére alkalmas tettekre és eseményekre vonatkozó adatokat és információkat, melyeket átválogatott, összefoglalt, központosított és közlönyökbe, illetve helyzetértékelőkbe foglalt, hogy tájékoztassa róluk a párt, az állam, a Belügyminisztérium stb. vezetőségét;

2. útmutatást és támogatást nyújtott az MI megyei felügyelőségein belüli tájékoztatási munkaközösségeknek, hogy egységesen és az elfogadott tematikának megfelelően alkalmazzák az *Útmutatások a tájékoztatási tevékenység megszervezéséről, tartalmáról és elvégzéséről* rendelkezéseit.**57**

A Tájékoztatási Dokumentációs Hivatal az 1974. április 25-i 138. sz. rendelet, az 1974. december 19-i 1598. sz. MTH és a belügyminiszter 1974. május 15-i 04218. sz. utasítása alapján jött létre és működött, és biztosította a vezetőségi káderek dokumentációs tájékoztatását, koordinálta a Belügyminisztérium egységeiben zajló tájékoztatási

dokumentációs tevékenységet, valamint a minisztérium szakkönyvtárának tevékenységét.⁵⁸ A Tájékoztatási Dokumentációs Központot a 80-as években Horia Brestoiu ezredes, Gheorghe Zagoneanu vezérőrnagy és Dan Constantin Nicolici alezredes vezette. Helyetteseik között volt: Ion Rizea ezredes, Ion Gleagă ezredes és Petre Anghel ezredes.

„D” – Dezinformációs Különleges Szolgálat

Ezt a már 1968-ban létrehozott szolgálatot többször is átszervezték, a helyzethez folyamatosan hozzáigazított hatáskörökkel. A belügyminiszter 1982. július 6-i D/00150. és D/00151. sz. utasításaival „új, egységes, a jelenlegi és távlati operatív helyzetnek megfelelő módon történt meg a dezinformálási és befolyásolási munka megszervezése”.⁵⁹ Ugyanakkor ezek a szolgálat feladatait meghatározó utolsó iratok közé tartoztak.

A befolyásolási és dezinformációs tevékenység „elsődleges vetülete volt a biztonsági tevékenységnek, és az volt a célja, hogy a műveleti egységekre jellemző operatív-hírszerző lépések összehangolásával, specifikus formákkal és módszerekkel (befolyásolás, dezinformálás, leleplezés, megtévesztés, cáfolás, megfélemlítés, elrettentés, kompromittálás, cáfolás, ellenpropaganda stb.) hozzájáruljon a Románia érdekeinek külföldi érvényesítése ellen irányuló bármilyen ellenséges cselekmény megelőzését, kivédését és semlegesítését célzó munka hatékonyságának növeléséhez.”⁶⁰

A dezinformációs tevékenységeknek folyamatosan az ideológiai aknamunka elleni harc volt a célja: *„a népünk által elért eredmények kisebbítése és Románia nemzetközi hírnevének aláásása érdekében a külföldi, mindenféle politikai árnyalatú reakciós körök továbbra is intenzív diverziós tevékenységet végeznek, melynek célja a román belpolitika hiteltelenítése, megrágalmazva és befektítve a kormányzati rendszer gyakorlatait. Tekintettel arra, hogy Nyugaton manapság divat a szocialista országokon belüli disszidens elemek tiltakozó tevékenységének dicsőítése, annak érdekében, hogy Románia ne képezzen kivételt a többi szocialista országgal szemben, itt is kitaláltak elcsépelte disszidensi eseteket, »szabad szakszervezeteket«, a »rezsim ellenfeleinek« fenntartott pszichiátriai intézeteket, politikai meggyőződésük miatt bebörtönzött személyeket stb., voltaképpen a hidegháború teljes propagandaarszenálját.”*⁶¹ A „D” Szolgálat egyik főnöke szerint ennek a hadjáratnak az volt a célja, hogy *„bármilyen módon destabilizálja a gazdasági, politikai és társadalmi helyzetet, hogy csapást mérjen Románia függetlenségére, szuverenitására és területi integritására”*.⁶²

A „D” Szolgálat az ideológiai aknamunka és a magyar irredentizmus visszaszorításához terveket dolgozott ki a román közösségnek a Nyugatra szolgálati küldetésre utazó személyeken keresztüli dezinformálására és befolyásolására. A vizsgált időszakban a „D” Szolgálatot Dumitru Borșan vezérőrnagy (1977 májusa – 1981 júliusa), Ioan Toma ezredes (1981 augusztusa – 1986 októbere) vezette. 1989 decemberében Dumitru Tatu ezredes állt a szolgálat élén.⁶³

SICÎOM – Független Káder-, Oktatási és Szervezési-Mozgósítási Szolgálat (Serviciul Independent Cadre, Învățământ și Organizare-Mobilizare)

A SICÎOM, a Káder- és Oktatási Igazgatóság fő szerve, elsődleges feladata *„a káderek kiválasztási, megismerési, alkalmazási és előléptetési tevékenységének folyamatos javítása”* volt. A cél a Securitate-apparátus minőségének és összetételének javítása volt egyes párt- vagy UTC-aktivisták (*Uniunea Tineretului Comunist – Kommunisták Ifjak Szövetsége*), egyes termelésben foglalkoztatott felsőfokú végzettségű személyek

közvetlenül tisztként történő alkalmazásával; utóbbiakat különösen a gazdasági ágazatok elhárítási részlegeibe helyezték.

A SICÎOM a felvételiző jelöltek által az MI egyik katonai főiskolájának felvételi versenyén (1979) elért eredményeiről szóló jelentésében rámutatnak arra, hogy a *biztonsági fegyvernemre felvett 45 személy között „legalább egyéves munkaviszonnyal rendelkező munkások és műszakiak, párttagok vannak (75 százalékuknak több mint 3 éves munkaviszonyuk volt a termelésben); a felvett jelöltek többsége (1979-ben 64,4 százalék az 1978-as 54,7 százalékhoz képest) munkások, párt- és állami aktivisták és katonai káderek fiai.”*⁶⁴

Ugyanígy a SICÎOM egyik, 1982-re vonatkozó cselekvési tervében megjegyzték, hogy *„különleges figyelmet fognak szentelni a munkások közül származó személyek felvételének. A jelölteket elsődlegesen azok sorából fogják kiválogatni, akik a Securitate szerveivel folytatott együttműködési folyamat során felderítői munkához szükséges tulajdonságokat és alkalmasságot bizonyítottak.”*⁶⁵

A Szolgálat fontosnak tartotta a Securitate kádereinek helyzetét, abban az értelemben, hogy *„lépéseket tett azon káderek helyzetének tisztázása érdekében, akik egészségügyi állapotuk, koruk, alkalmassági hiányosságaik vagy más okok miatt már nem képesek teljesíteni feladataikat a tisztségeikben és a részlegeikben, és egyenként lépéseket tesznek majd olyan munkahelyekre irányításukért, ahol megfelelően teljesíthetnek, vagy a tartalékos állományba helyezésükért vagy nyugdíjaztatásukért.”*⁶⁶

A hivatásos állomány továbbképzése szintén e Szolgálat feladatai közé tartozott, amelynek megvalósítása a tiszti és tiszthelyettesi iskolák továbbképzési programjain való részvétellel valósult meg. *„A Securitate-apparátus összetételének javítása érdekében, ami a képzettséget illeti, intenzívebb lépések történnek majd az egységek felelősségének növeléséért a tekintetben, hogy irányítsák és felkeltsék a káderek figyelmét a felsőfokú képzések iránt. Különleges figyelmet szentelnek majd azoknak a tiszteknek, akik teljesítik a kádertartalékba kerüléshez szükséges többi kritériumot. A tiszteknek ebből a kategóriájából – a katonai oktatási intézményekben és a Ștefan Gheorghiu [p]Akadémián az 1981/1982-es tanévre engedélyezett képzési keret erejéig – kiválasztanak és felkészítenek 2-3 jelöltet, hogy betöltsék a Securitate-apparátusnak kiutalt létszámkeretet.”*⁶⁷

A Szervezési-Mozgósítási Részleg tette meg a minisztérium központi és területi egységei szervezeti struktúrájának, valamint a felszerelések javítására irányuló lépéseket, elvégezte a minisztérium központi és területi tevékenységeinek ellenőrzését, szervezési és mozgósítás-előkészítési tevékenységük ellenőrzését, a csapatok sorkatonákkal történő feltöltését és az operatív felkészültségi, valamint feladatelvégzési állapotuk ellenőrzését. A SICÎOM vezetői között volt Gianu Bucurescu ezredes és Vasile Apostol ezredes is.

Az igazgatóságokon és szolgálatokon belül a tisztségek és állások szerinti feladatok jellegüktől függően változtak a működési szabályzatoknak megfelelően. Példaként mutatjuk be, miként rögzítették a biztonságért és őrzésért felelős U.M. 0625/R.P. részleg tisztjének feladatát a megyei felügyelőségeken: *„A terrorizmus visszaszorítását célzó teljes tevékenység megszervezése, koordinálása és irányítása; közvetlenül aláveti magát a felügyelőség vezetőjének, a szakterületén pedig az U.M. 0625/R.B.-nek; tevékenységét a terrorizmus visszaszorítására vonatkozó pártdokumentumok, a belügyminiszteri utasítások, a katonai szakegységek rendelkezései és a Belügyminisztérium megyei felügyelősége vezetőjének utasítása alapján végzi”.*

A részleg tisztje köteles volt: különleges megfigyelés alá helyezni a legveszélyesebb terrorista elemeket, és ellenőrzése alá kellett vonnia a többi szolgálatnál felmerült eseteket; biztosítania kellett a terrorista elemek által látogatott helyek és körök általános megfigyelését; biztosítania kellett a terrorizmus visszaszorítása terén egy olyan felderítő

hálózat kialakítását, mely képes információkat gyűjteni a terrorista csoportosulások terveiről; stb.⁶⁸

A Securitate helyi szintű szervezetei

Szervezetüket tekintve az MI-felügyelőségek biztonsági struktúrája megyei szinten általában a következőképpen nézett ki:

Parancsnokság
I. Szolgálat – belföldi hírszerzés
II. Szolgálat – gazdasági elhárítás
III. Szolgálat – kémelhárítás
U.M. 0625/C.P.
U.M. 0625/R.P. – biztonság és őrzés (közvetlenül a felügyelőség vezetőjének alárendelve)
U.M. 0544 Iroda
Bűnvádi Nyomozati Iroda
az operatív és távközlési technika telepítéséért és üzemeltetéséért felelős szolgálat
Távközlési Szolgálat
az operatív technika javítását végző, „T” Különleges Egységnek alárendelt területi központ
a titkosírások és a névtelen írások szerzőinek feltárását végző, az „S” Különleges Egységnek alárendelt iroda
Megfigyelési Szolgálat
Nyomozati Szolgálat
Informatika és Dokumentációs Szolgálat
Elemzési és Összegzési Szolgálat (közvetlenül a felügyelőség vezetőjének alárendelve)
Útleveleszolgálat
Titkos Levelezést Szállító Szolgálat⁶⁹

A Securitate-felügyelőségek közül Bukarest Megyei Jogú Város Felügyelősége (IMB – Securitate) volt a legfontosabb, többek között a létszámát tekintve is, ami – természetesen – összefüggésben állt hírszerzési tevékenységének jelentőségével és a megfigyelt vagy a hírszerzési hálózathoz tartozó személyek számával.

Az IMB-Securitate helyzetére vonatkozó egyik, 1981. májusi tájékoztatóban ez áll: „A belföldi hírszerzés területén 87 tiszt van, akik 961 objektummal, 23 vonallal foglalkoznak, ami összességében 35 397 feldolgozott személyt jelent a munkabázisban, ami gyakorlatilag 292 ügydossziét és 3329 hálózati személy foglalkoztatását jelenti. A gazdasági elhárítás területén 81 tiszt van, 555 objektummal, 8259 feldolgozott személlyel a munkabázisban, ami 208 ügydossziében és 3740 hálózati személyen keresztül lett átfogva. A kémelhárítás területén a tisztek száma 47, a feldolgozott objektumoké 110, a tartott vonalaké 27, a munkabázis 723 feldolgozott személyt, 146 ügydossziét tartalmaz 1280 hálózati személlyel. A biztonság és őrzés területen 8 tiszt van, a munkabázisban 40 feldolgozott személy, 5 ügydosszié és 256 hálózati személy szerepel. Végül az operatív vizsgálati területen 108 tiszt van alkalmazásban, a munkabázisban szereplő személyek száma 16 359, a hálózati személyek száma 8460, ügydossziék nélkül.”⁷⁰

A kommunista rezsim utolsó évtizedében a Securitate részvétele a falvak életében sokkal nagyobb fontosságot kapott, mint a korábbi években. A belügyminiszter 1981. augusztus 1-i 140. számú, a falusi környezetben végzett operatív-felderítő tevékenység megszervezéséről és elvégzéséről szóló utasításában az áll, hogy „a falusi településeken található, az állam biztonsága szempontjából érdeklődésre számot tartó személyek,

objektumok, helyek és környezetek megfigyelését a községi Milícia-őrsök dolgozói látják el azok kivételével, akiket/amelyeket közvetlenül a Securitate-szervek hatáskörébe utaltak, és célja előzetes információkat szerezni olyan bűncselekmények, tettek vagy jelenségek előkészítéséről vagy elkövetéséről, amelyek hátrányosan érinthetik az állam biztonságát, valamint alaposan megismerni és állandó ellenőrzés alatt tartani az operatív biztonsági helyzetet.”⁷¹

A szükséges információk megszerzése érdekében létrehoztak egy informátorokból, együttműködőkből és rezidensekből álló különleges hírszerzési hálózatot.⁷² A falvakban végzett állambiztonsági munka megszervezéséért és elvégzéséért az I. Igazgatóságra hárult a teljes felelősség.⁷³ A kérdéses községekért felelő Securitate-tisztek havonta legalább egyszer, vagy amikor szükség volt rá, felkeresték ezeket.⁷⁴ Ugyanakkor a DSS-nek kötelessége volt biztosítani a falvakba vezényelt diákok és Milícia-káderek szakképzését.⁷⁵

A munka szempontjából érdekes személyek, objektumok, helyek és környezetek megismeréséhez minden községi Milícia-őrsön nyitottak egy objektum-dossziét.⁷⁶ Ebben összefoglalták a település történetét, szerepeltek benne táblázatok a mezőgazdasági egységek, iskolák és polgármesteri hivatalok vezetőiről és személyzetéről, továbbá összesítőket fűztek le az intézményekben tevékenykedő informátorokról, valamint a volt politikai foglyokról (legionáriusok, parasztpártiak, liberálisok stb.).

A Securitate vezetősége

A DSS a 80-as évek folyamán, egészen 1989 decemberéig, nemcsak a korábbi évtizedben kialakított struktúrát és hatásköröket tartotta meg, hanem vezetősége legnagyobb részét is. A Securitate vezetősége és struktúrája 1989. december 22-én a következőképpen nézett ki:

Iulian Vlad vezérezredes, a Belügyminisztérium államminisztere és a DSS vezetője;

Aristotel Stamatoiu altábornagy, a Belügyminisztérium miniszterhelyettese, a CIE vezetője;

Gianu Bucurescu vezérőrnagy, a Belügyminisztérium miniszterhelyettese;

Ștefan Alexie vezérőrnagy, a Belügyminisztérium államtitkára;

Ioan Marcu vezérőrnagy, a DSS Politikai Tanácsának vezetője;

Külügyi Hírszerző Központ – CIE (U.M. 0544): igazgató – Aristotel Stamatoiu altábornagy;

I. Igazgatóság Belföldi Hírszerzés (UM 0610): igazgató – Gheorghe Rațiu ezredes, igazgatóhelyettesek – Ilie Merce ezredes, Gabriel Anastasiu alezredes és Elena Moca alezredes;

II. Igazgatóság Gazdasági Elhárítás (UM 0617): igazgató – Emil Macri vezérőrnagy, igazgatóhelyettesek – Constantin Stan alezredes és Claudiu Bucur alezredes;

III. Igazgatóság Kémelhárítás (UM 0625 CP): igazgató – Aurelian Mortoiu vezérőrnagy, igazgatóhelyettesek – Filip Teodorescu ezredes, Emil Rădulescu alezredes és Gheorghe Diaconescu alezredes;

IV. Igazgatóság Katonai Elhárítás (UM 0632): igazgató – Gheorghe Vasile altábornagy, igazgatóhelyettesek – Radu Bălășoiu ezredes, Mihai Uță alezredes és Dumitru Petanca alezredes;

V. Igazgatóság Biztonság és Őrzés (UM 0666): igazgató – Marin Neagoe vezérőrnagy;

VI. Igazgatóság Bűnvádi Nyomozás (UM 0638): igazgató – Gheorghe Vasile ezredes, igazgatóhelyettes – Pătru Murariu ezredes.

Különleges egységek:

Operatív Technikai és Távközlési Parancsnokság (CTOT): igazgató – Ovidiu Diaconescu vezérőrnagy;

„T” Különleges Egység („Tonola”⁷⁷, telefonok lehallgatása és videomegfigyelés): igazgató – Alexandru Ţencu vezérőrnagy, igazgatóhelyettesek – Gheorghe Buşu alezredes és Ştefan Toader alezredes;

„P” Különleges Egység (operatív technika kutatása, tervezése és gyártása): igazgató – Teodor Hristea alezredes;

„S” Különleges Egység (levelezés ellenőrzése): igazgató – Constantin Marinescu ezredes, igazgatóhelyettesek – Eugen Grigorescu alezredes és Aurora Negoită alezredes;

„R” Különleges Egység (belföldi titkos távközlés és külföldi rádiós távközlés megfigyelése): igazgató – Radu Remus ezredes, igazgatóhelyettes – Tiberiu Lopatiţă alezredes;

„F” Különleges Egység (megfigyelés és nyomozás): igazgató – Ion Băjenaru ezredes, igazgatóhelyettes – Paula Stanciu alezredes;

Informatikai és Dokumentációs Központ (CID): igazgató – Dan Nicolici alezredes;

C Szolgálat titkos levelezés szállítása: igazgató – Mircea Ştefănescu ezredes;

D Szolgálat dezinformáció és a külföldi „reakciós” csoportok hiteltelenítése: igazgató – Dumitru Tatu ezredes;

Terrorelhárítási Harci Különleges Egység (USLA – UM 0620): igazgató – Gheorghe Ardeleanu ezredes, igazgatóhelyettesek – Gheorghe Troasca alezredes és Ion Bliorţ alezredes;

Államtitok-védelmi Független Szolgálat (SIASS);

Külkereskedelmi Független Szolgálat (SICE): igazgató – Ştefan Alexandru igazgató;

Titkársági-Jogi Független Szolgálat (SISJ): igazgató – Florică Dobre ezredes, igazgatóhelyettes – Aurel Rogojan alezredes;

Káderek, Oktatás, Szervezés és Mozgósítás Független Szolgálat (SICÎOM): igazgató – Maria Petrescu ezredes, igazgatóhelyettes – Eugen Jeledinţan;

Különleges Légi Egység (50. Flotilla);

Securitate-csapatok Parancsnoksága: igazgató – Grigore Ghiţă vezérőrnagy.

Ami az állományt illeti, 1989. december 22-án a DSS-ben 15 312 személy dolgozott, közülük 10 114 tiszt, ebből 1892 fedett egységekben, 4124 központi Securitate-egységekben, 81 iskolákban és 4017 a megyei és a fővárosi Securitatéknál, valamint 791 műszaki tiszthelyettes, 3179 tiszthelyettes és 1228 polgári személy.⁷⁸

Az 1978–1989 időszakban Tudor Postelnicu és Iulian Vlad álltak Securitate élén.

A Moreni-i Gépgyárban esztergályosként dolgozó Tudor Postelnicu 1945-ben lépett be az UTC-be. Az 50-es években pártaktivista karriert futott be a câmpinai és ploieşti helyi szervezetekben, hogy aztán az 1959–1964-es időszakban az UTM (*Ifjú Munkások Szövetsége*) Szervezési Részlegének vezetője és a Központi Bizottság tagja legyen. 1969-ig a PMR/PCR (*Román Munkáspárt / Román Kommunista Párt*) Központi Bizottságának oktatójaként tevékenykedett, majd visszaküldték helyi szintre az Olt, majd Buzău megyei pártbizottság titkárának. Az 1976–1978-as időszakban a Buzău Megyei Pártbizottság első titkárának nevezték ki, 1978. március 7-étől pedig a DSS vezetőjének, államminiszteri rangban. A Securitate élén eltöltött csaknem egy évtized után

1987. október 5-én belügyminiszterré nevezték ki, amely tisztséget 1989. december 22-ig töltötte be. Mandátuma alatt, amelynek kezdetét megterhelte Ion Mihai Pacepa tábornok szökése, tovább nőttek a Securitate-apparátuson belüli feszültségek, egyes káderek előléptetésének elmaradása, az egyre több és a hírszerzési munkától idegen feladat, valamint az egész román társadalomban növekvő elégedetlenségek miatt. A

pártvezetőség kezdte egyre inkább vállalatnak tekinteni a Securitate apparátusát, és a valóságtól elszakadt bevételtervekkel a belföldi feladatok pedig kezdtek egyre inkább elnyomó jelleget öltetni.

A tanító végzettségű Iulian Vlad 1946-ban lépett be az RKP-ba, majd több tisztséget is betöltött ifjúsági aktivistaként (1947–1951). A tisztiiskola elvégzése után hadnagyi rangot kapott, és felvették a Belügyminisztérium Politikai Főigazgatóságára. Az 50-es években a Belügyminisztérium Káderigazgatóságán futott be karriert irodavezetőként, aztán részlegvezetőként és végül az Oktatási Szolgálat vezetőjeként. 1960 és 1967 között a Káderigazgatóság vezetőjének volt a helyettese, hogy aztán 1967 júniusában átvegye az Oktatási Igazgatóság – 1970 áprilisától Személyzeti-Oktatási Igazgatóság a neve – vezetését, 1974-ig. Ezt követően kinevezték a băneasai aktív tiszti főiskola parancsnokának (1974–1977). 1977. május 9-étől tíz évig államtitkár a Belügyminisztériumban, „a kémstruktúrák koordinálásával kapcsolatos specifikus feladatokat” látva el. 1987. október 5-én nevezték ki a DSS vezetőjének, államminiszteri rangban, mely tisztséget letartóztatásáig, 1989. december 31-ig töltötte be. Bár a történetírók egy része sokra tartja azért, ahogy a Securitate az 1989. decemberi forradalom idején viselkedett, mégis bírálták a Tudor Postelnicuval és a Ceaușescu családdal szemben tanúsított szolgálékúságáért.⁷⁹

Iulian Vlad nagyon nehéz időszakban vette át a DSS vezetését, ugyanis mind az országban, mind a Securitate-n belül rendkívül negatív hangulat uralkodott. Ilyen körülmények között, intézménye megmentése érdekében, Iulian Vlad (saját állításai szerint) megpróbálta a DSS-t inkább a hírszerzési tevékenységek felé irányítani, és kevésbé kiszolgáltatni a legfelsőbb pártvezetésnek. Ezen próbálkozások ellenére a Securitate folytatta az előző években tanúsított elnyomó gyakorlatát, elsősorban a Ceaușescu-rezsimmel szemben fellépő valós vagy kitalált ellenállók felszámolása érdekében foganatosított letartóztatásokkal és nyomozásokkal. Ez is volt az egyik oka annak, hogy intézményként 1989 decemberében összeomlott. Következésképpen a káderek legnagyobb része a Honvédelmi Minisztériumban és később a december utáni román állam hírszerző struktúráiban talált menedékre.

Fordította: Bandi István

---

¹ A tanulmány szerzője Liviu Țăranu, a Securitate Levéltárait Vizsgáló Országos Tanács (CNSAS) levéltárának főtanácsosa. 1998-ban diplomázott a jászvásári Alexandru I. Cuza Egyetem Történettudományi Karán. 2006-ban szerzett doktori fokozatot. Számos tanulmány és 10 kötet társszerzőjeként, illetve szerzőjeként a román kommunizmus témáját kutatja.

² Az eredeti szöveg jelzései nem következetesek, valószínűleg itt is a Belügyminisztériumról, vagyis az MAI-ról van szó, ugyanis az MI csak 1989 után kerül használatba. (A fordító megjegyzése.)

³ ACNSAS (Securitate Levéltárait Vizsgáló Országos Tanács Levéltára), Dokumentációs fond, 13 219 dosszié, 4. köt. 83.

⁴ Uo. 85–86.

⁵ Oprea, 2002, passim.

⁶ E téren a biztonsági struktúrákon belül központi elem volt az információk felkutatási terve, melyet felülvizsgáltak és 30 napon belül frissítettek, kihangsúlyozva, hogy „minden munkával kapcsolatos kérdésben vagy illetékességbe tartozó feladatban, mint ahogy az összes feldolgozás alatt álló ügy esetében az egységek vezetői felelősek a megelőzésért és a leghatékonyabb hírszerző, műszaki-operatív és más természetű berendezések biztosításáért, melyekkel megvalósítható egy teljes mértékben törvényes állapot”. ACNSAS, Dokumentációs fond, dosszié 13219. 4. köt. 86.

-
- ⁷ Troncotă, 2012.
- ⁸ ACNSAS, Dokumentációs fond, 13 219 dosszié, 4. köt. 10.
- ⁹ Uo. 92. dosszié, 6. köt. 89–100.
- ¹⁰ Ua.Uo. 7. köt. 7., 39.
- ¹¹ Uo. 13 219 dosszié, 4. köt. 86–87.
- ¹² Uo. 92. dosszié, 12. köt. 31–38.
- ¹³ Uo. Uo. 32.
- ¹⁴ Uo. 33–34
- ¹⁵ Uo. 34–35.
- ¹⁶ Uo. 92. dosszié, 13. köt. 2–14.
- ¹⁷ Uo. 3.
- ¹⁸ Uo. 4.
- ¹⁹ Uo. 4v–5.
- ²⁰ Uo. 6–7.
- ²¹ Uo. 1., 13.
- ²² Uo. 9–14.
- ²³ Uo. 15.
- ²⁴ Bădescu, 2010: 25–26.
- ²⁵ Ioniță, 2013: 132.
- ²⁶ ACNSAS, fond Cadre, Macri Emil személyes aktája, 77.
- ²⁷ Lásd a 130/1972. sz. rendeletet módosító, a Belügyminisztérium létrehozásáról, szervezetéről és működéséről szóló 362. sz. rendeletet, mely aztán a 38/1972. sz. törvényként lépett életbe. H. K., I. rész, 94. sz. 1973. június 27. A Belügyminisztérium létrehozásáról, szervezetéről és működéséről szóló 130/1972. sz. rendelet, újraközölve a H. K. 1973. július 26.
- ²⁸ ACNSAS, Dokumentációs fond, 92. dosszié, 13. köt. 17–18.
- ²⁹ Uo. 19. További részletekért lásd Hairabetian, 2009.
- ³⁰ ACNSAS, Dokumentációs fond, 92. dosszié, 13. köt. 24.
- ³¹ Uo. 1. 36.
- ³² Uo. 39.
- ³³ Uo. 39–40.
- ³⁴ Uo. 37.
- ³⁵ Uo. 41.
- ³⁶ Uo.
- ³⁷ Uo.
- ³⁸ Uo. 42.
- ³⁹ Uo.
- ⁴⁰ Uo. 42.
- ⁴¹ Uo. 43.
- ⁴² Uo. 44–45.
- ⁴³ Uo. 49.
- ⁴⁴ Troncotă, 2011.
- ⁴⁵ ACNSAS, Dokumentációs fond, 92. dosszié, 4. köt. 125.
- ⁴⁶ Uo. 124.
- ⁴⁷ Uo. 129.
- ⁴⁸ Jó példa erre a Securitate válasza a rezsimmelles írásokra, melyeket kezdetben a „felső vezetéssel”, majd a „szocialista államrenddel” szemben „ellenségesnek” neveztek, hogy aztán végül, amikor szokatlanul hevesen Ceaușescu-ellenessé váltak, akkor csak a semleges „nem megfelelő tartalom” kifejezést használták rájuk. Ezzel azt kívánták bizonyítani, hogy Romániában „már nincsenek olyan »ellenséges« elképzelések, megnyilvánulások vagy tettek, melyek bármilyen veszélyt jelenthetnének a rezsimre”. Lásd Cotoman, 2006: 67.
- ⁴⁹ Țăranu, 2008.
- ⁵⁰ Constantin, 2008: 69. A szerző megjegyzi, hogy 1989-ben az UM 0110 állományának kevesebb mint egy százaléka foglalkozott a Stasi műveleteivel, holott ez a szolgálat jelentős románellenes akciókban vett részt. Az állomány legnagyobb részét a „mindig elsőbbséget élvező” szovjetek és magyarok kémtevékenységének kivédésére irányították.
- ⁵¹ ACNSAS, Dokumentációs fond, 92. dosszié, 4. köt. 133–134.
- ⁵² Uo. 92. dosszié, 13. köt. 62.
- ⁵³ Uo. 65.
- ⁵⁴ Uo. 67.
- ⁵⁵ Uo. 68.

-
- ⁵⁶ Uo.
⁵⁷ Uo.
⁵⁸ Uo. 64.
⁵⁹ Vălean–Călugărița, 1983.
⁶⁰ ACNSAS, Dokumentációs fond, 13 219 dosszié, 4. köt. 86–87.
⁶¹ Uo. Dokumentációs fond, 8932 dosszié, 1. köt. 371.
⁶² Toma, 1983.
⁶³ Ilinca–Bejenaru, /2011: 142.
⁶⁴ ACNSAS, Dokumentációs fond, 11 488 dosszié, 93.
⁶⁵ Ua. 12 600 dosszié, 15. köt. 2.
⁶⁶ Uo. 1. 2.
⁶⁷ Uo. 6.
⁶⁸ Uo. Dokumentációs fond, 13 279 dosszié, 2. köt. 92.
⁶⁹ Uo. 13 219 dosszié, 2. köt. 2. 1. 29.
⁷⁰ Uo. 12 600 dosszié, 16. köt. 16, l. 8.
⁷¹ Uo. 11 491 dosszié, 130. köt. 130.
⁷² Uo. 2.
⁷³ Uo. 4.
⁷⁴ Uo. 5.
⁷⁵ Uo. 9.
⁷⁶ Uo. 6.
⁷⁷ A Tonola elnevezés abból fakad, hogy abban az épületben, amelyben a T egység működött, korábban a Max Tonola nevét viselő téglagyár működött. A kitermelt agyag miatt visszamaradt vermeket is Tonolának nevezték. Az ötvenes évek elejéig ezen a helyen volt a Tonola-sétány is.
⁷⁸ Olaru–Herbstritt, 2005: 436–437.
⁷⁹ Troncotă, 2014: 210–214.

Levéltári források

Securitate Levéltárait Vizsgáló Országos Tanács Levéltára (ACNSAS)

Dokumentációs fond

13 219 dosszié

12 600 dosszié

11 491 dosszié

Hivatkozott irodalom

Bădescu, 2010

Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu: Securitatea economică, parte componentă de bază a securității naționale. *Vitralii. Lumini și umbre*, 2. sz. március. 25–26.

Constantin, 2008

Ion Constantin: Securitatea în revoluția română din decembrie 1989. *Periscop*, nr. 4. december.

Cotoman, 2006

Gheorghe Cotoman: *Anchete ale Securității. Dezvăluirile unui fost anchetator de la Direcția a VI-a a D.S.S.* Iași, Editura Pim.

Hairabetian, 2009

-
- Hagop Hairabetian: Cum s-a născut „Arta”. Scurtă istorie de la începuturile antiterorismului în România. *Vitralii – lumini și umbre* [a román hírszerző szolgálatok veteránjainak lapja], 1. sz. december. 27–36.
- Ilinca– Bejenaru, 2011
Alina Ilinca – Liviu Marius Bejenaru: Regizorii de culise. Șefii Serviciului „D” (Dezinformare) din cadrul Securității. *Caietele CNSAS*, nr. 7–8 (1–2).
- Ioniță, 2013
Nicolae Ioniță: Fișe biografice ale șefilor de direcții regionale de Securitate din anii ’60. *Caietele CNSAS*, nr. 1–2. (11–12).
- Olaru–Herbstritt, 2005
Stejărel Olaru – Georg Herbstritt: *STASI și Securitatea*. București, Editura Humanitas.
- Oprea, 2002
Marius Oprea: *Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente. 1949–1989*. Studiu introductiv de Dennis Deletant. Iași, Editura Polirom.
- Țăranu, 2008
Liviu Țăranu: Gheorghe Apostol în „dialog” cu Securitatea (1989.) In *Arhivele Securității*, 4. köt. București, Editura Enciclopedică. 649–670.
- Toma, 1983
Col. Ioan Toma: Dezinformarea – armă specifică de luptă și sarcină a întregului aparat de securitate în activitatea de prevenire și contracarare a oricăror activități ostile. *Securitatea*, nr. 1 (65) 48–58.
- Troncotă, 2011
Cristian Troncotă: Direcția Contrainformații Militare. In Octavian Roske (szerk.), *România 1945–1989. Enciclopedia regimului comunist. Represiunea A–E*. Bukarest, I.N.S.T. 516–521.
- Troncotă, 2012
Cristian Troncotă: Istoria serviciilor secrete. *Art-emis*, január 18.
- Troncotă, 2014
Cristian Troncotă: *Duplicitarii. Din istoria serviciilor de informații și securitate ale regimului comunist din România (1965–1989)*. București, Editura Elion.
- Vălean–Călugărița, 1983
Col. Gavrilă Vălean – lt.-col. Nicolae Călugărița: Câteva considerații cu privire la tehnica acțiunilor de dezinformare și influență vizând cadre și agenți de spionaj. *Securitatea*, nr. 3 (63) 56–66.